

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

PROBLEMATIKA KLIENTŮ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY

PROBLEMS OF CLIENTS OF PROBATION AND MEDIATION SERVICE

Bakalářská práce

Praha 2023

Vedoucí práce: Mgr. Jana Poláčková

Autorka: Martina Kepštová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janě Poláčkové za odborné vedení mé bakalářské práce. Velké díky patří také týmu probačních úředníků ze střediska Praha-Západ, za poskytnutí velmi užitečné a obohacující stáže, bez které by tato práce nevznikla. V neposlední řadě děkuji také své rodině, přátelům a partnerovi za nekonečnou morální podporu, které se mi od nich během psaní této práce dostalo.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci na téma *Problematika klientů Probační a mediační služby* vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 4. 2023

Martina Kepštová

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá fenoménem restorativní justice s hlubším zaměřením na instituci Probační a mediační služby a její klientelu.

Teoretická část je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole se zabývám konceptem samotné restorativní justice a jejím historickým vývojem. Druhá kapitola se zaměřuje na instituci Probační a mediační služby, její hlavní činnosti a agendu. Třetí kapitola se věnuje vybraným druhům alternativních trestů, a to trestu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení. Čtvrtá kapitola je pak věnována obětem trestných činů, jejich pomoci a procesu viktimizace.

V praktické části se snažím zmapovat problémy, se kterými se nejčastěji setkávají klienti Probační a mediační služby. Za účelem tohoto zkoumání jsem vypracovala čtyři kazuistiky, ve kterých je detailně zmapováno sociální, rodinné a ekonomické zázemí včetně popisu trestné činnosti.

Klíčová slova

Restorativní justice, Probační a mediační služba, pachatel, oběť, alternativní tresty, trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací.

Annotation

This bachelor thesis deals with the phenomenon of restorative justice with a deeper focus on the institution of Probation and Mediation Service and its clientele.

The theoretical part is divided into four main chapters. The first chapter deals with the concept of restorative justice itself and its historical development. The second chapter focuses on the institution of Probation and Mediation Service, its main activities and agenda. The third chapter focuses on selected types of alternative sentences, namely community service and house arrest. The fourth chapter is devoted to the victims of crime, their assistance and the process of victimisation.

In the practical part, I try to map the problems most often encountered by clients of the Probation and Mediation Service. In order to this, I have developed four case studies in which the social, family and economic background is mapped in detail, including a description of the criminal activity.

Keywords

Restorative justice, Probation and mediation service, offender, victim, alternative punishments, punishment of house arrest, punishment of community service.

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Restorativní justice	10
1.1 Pojem a účel restorativní justice	10
1.2 Historický vývoj restorativní justice	11
2. Probační a mediační služba	13
2.1 Probace a probační dohledy	13
2.1.1 Podmíněné odsouzení s dohledem	16
2.1.2 Podmíněné propuštění s dohledem – parole	18
2.1.3 Probační plán dohledu	22
2.2 Mediace	22
2.2.1 Průběh mediace	23
2.2.2 Četnost mediací a struktura trestné činnosti v letech 2018-2022	25
2.3 Historický vývoj PMS	26
3. Vybrané druhy alternativních trestů	28
3.1 Trest obecně prospěšných prací	29
3.1.1 Četnost trestu OPP a struktura trestné činnosti v letech 2018-2022	30
3.2 Trest domácího vězení	32
3.2.1 Elektronický monitorovací systém	33
3.2.2 Četnost TDV a struktura trestné činnosti v letech 2018-2022	34
4. Oběti trestných činů	36
4.1 Péče o oběti trestných činů v kontextu PMS	36
4.2 Viktimizace	37
4.2.1 Sekundární viktimizace	37
4.2.2 Terciární viktimizace	38
PRAKTICKÁ ČÁST	
5. Cíl výzkumu	39
6. Charakteristika zkoumaného souboru	39
7. Metoda (nástroj) výzkumu	39
7.1 Formulace výzkumných otázek	39
8. Způsob provedení výzkumu	40

9. Kazuistiky	40
9.1 Marta	40
9.1.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost	40
9.1.2 Rodinné vztahy	43
9.1.3 Ekonomická situace a bydlení	43
9.1.4 Přátelské a partnerské vztahy	44
9.1.5 Průběh probačního dohledu	44
9.2 Otakar	45
9.2.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost	45
9.2.2 Rodinné vztahy	46
9.2.3 Ekonomická situace a bydlení	46
9.2.4 Přátelské a partnerské vztahy	47
9.2.5 Průběh probačního dohledu	47
9.3 Lukáš	48
9.3.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost	48
9.3.2 Rodinné vztahy	48
9.3.3 Ekonomická situace a bydlení	49
9.3.4 Přátelské a partnerské vztahy	49
9.3.5 Průběh probačního dohledu	50
9.4 Lucie	50
9.4.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost	50
9.4.2 Rodinné vztahy	52
9.4.3 Ekonomická situace a bydlení	52
9.4.4 Přátelské a partnerské vztahy	54
9.4.5 Průběh probačního dohledu	54
10. Metoda vyhodnocení dat	55
11. Výsledky výzkumu a jejich interpretace	55
12. Diskuse	61
12.1 Limity výzkumu	63
Závěr	64
Seznam použité literatury	66
Seznam grafů	69
Seznam tabulek	71

Seznam zkratk

PMS – Probační a mediační služba

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

OPL – omamné a psychotropní látky

OPP – obecně prospěšné práce

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

TDV – trest domácího vězení

TRZ – trestní zákon

Úvod

Instituce Probační a mediační služby a samotný koncept restorativní justice představují na poli české trestní politiky stále poměrně nepříliš známou oblast, o které většina laické společnosti nikdy neslyšela, a to i přesto, že Probační a mediační služba zahájila svou činnost před bezmála 22 lety.

Cílem této práce je čtenáře seznámit nejprve s myšlenkami restorativní justice, ze kterých vychází instituce Probační a mediační služby a pokusit se popsat problémy, se kterými se klienti-pachatelé Probační a mediační služby nejčastěji setkávají. Číním tak prostřednictvím 4 kazuistik, které jsem vypracovávala na základě analýzy spisové dokumentace klientů, během mé tříměsíční stáže na středisku Probační a mediační služby.

Teoretická část sestává ze 4 kapitol. První se věnuje hlavním myšlenkám, cílům a historickému vývoji restorativní justice. Druhá kapitola popisuje instituci Probační a mediační služby, její cíle, poslání, historický vývoj a agendu s detailnějším zaměřením na druhy probačních dohledů. Ve třetí kapitole se věnuji dvěma vybraným alternativním trestům, a to trestu obecně prospěšných prací a trestů domácího vězení, neboť to jsou vedle probačních dohledů nejčastější tresty, kterým se probační úředníci věnují a provádějí jejich kontrolu. Čtvrtá kapitola popisuje spolupráci Probační a mediační služby s neziskovým sektorem v oblasti péče o oběti trestných činů a pozornost je zde věnována i procesu viktimizace.

Praktická část se pak již zaměřuje pouze na klienty-pachatele Probační a mediační služby a jejich již existující či potenciální problémy, se kterými se setkávají na denní bázi.

Ve své bakalářské práci vycházím jak z monografií zaměřujících se přímo na témata probace a mediace, tak z odborných článků z trestněprávní oblasti.

Teoretická část

1. Restorativní justice

1.1 Pojem a účel restorativní justice

„Otcem zakladatelem“ konceptu restorativní justice je americký kriminolog Howard Zehr, který ji definuje jako „proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná činnost dotkla“ (Zehr, 2003, s. 26). Podle něj si má restorativní justice především klást za cíl obnovit trestným činem narušené vztahy, pomoci účastníkům verbalizovat své potřeby a motivovat pachatele odškodnit způsobenou újmu. Dle restorativního konceptu zde nejsou účastníky pouze pachatel a oběť, nýbrž i jejich blízcí a širší komunita, kterých se trestná činnost dotkla.

Restorativní justice vychází z tzv. kompenzační (restituční) teorie, která usiluje o „odstranění následků trestného činu a odškodnění jeho obětí“ (Karabec a Navrátilová, 2019, s. 183). K této teorii neodmyslitelně patří ukládání alternativních trestů pachatelům trestných činů a případná mediace mezi pachatelem a obětí. Trest odnětí svobody a jeho uložení je v restorativní justici chápán jako *ultima ratio*, tedy jako až poslední prostředek k tomu, jak potrestat pachatele (Masopust Šáchová, 2016).

Mezi hlavní cíle restorativní justice nesporně patří podpora obětem trestných činů, a to tím, že jim dává prostor pro vyjádření a akcentování svých potřeb. Restorativní programy povzbuzují pachatele k převzetí odpovědnosti za spáchaný skutek a následné nápravě. Neméně důležitým cílem, ze kterého těží i celá společnost, je předcházení recidivě pachatelů tím, že je restorativní programy podporují ke změně a snaží se o jejich komplexní reintegraci zpět do běžné společnosti (Dandurand, Vogt, 2020).

Restorativní proces tedy usiluje o aktivní zapojení pachatele do trestního řízení, tím, že ho motivuje k odpovědnosti a angažovanosti, a neopomíjí ani jeho následnou rehabilitaci. Snaží se o to, aby si pachatel uvědomil, komu svým trestným činem ublížil a jaké to má následky (Karabec a Navrátilová, 2019).

Dle Kracíka (2010) se restorativní justice řídí několika klíčovými hodnotami. Tou nejdůležitější je respekt, a to jak k oběti, tak k samotnému pachateli. Dále je to odpovědnost, kterou se restorativní koncept snaží v pachateli probudit. Neméně důležitým principem je dialog a participace mezi všemi účastníky konfliktu. Trestní řízení v restorativním duchu musí také podléhat principu dobrovolnosti. Restorativní proces by také měl ve všech případech brát v potaz individualitu každého sporu a jedinečnost všech účastníků trestního řízení.

Opakem kompenzační (restituční) teorie je teorie odplatná neboli retributivní. Ta staví na první místo především potrestání pachatele a vyvození odpovídající viny. Praví, že spravedlnosti je učiněno za dost ve chvíli, kdy pachatel uzná svou vinu a přijme uložený trest (Zehr, 2003). Podle této teorie musí být trest pro pachatele natolik omezující, aby „zrcadlil závažnost spáchaného trestného činu“ (Karabec a Navrátilová, 2019, s. 179-180). Pro zjednodušení a lepší představu o tom, jak odlišně obě výše zmíněné teorie přistupují k procesu nalezení spravedlnosti, sestavil Zehr (2003) pro každý přístup tři klíčové otázky. Trestající justice se ptá: „*Jak byl porušen zákon? Kdo se daného činu dopustil? Jak má být pachatel potrestán?*“ Naproti tomu se restorativní justice pídí po těchto otázkách: „*Komu vznikla škoda? Jaké jsou potřeby osob, které trestný čin zasáhl? Komu vznikají závazky a povinnosti?*“ (Zehr, 2003, s. 15).

V současné době není samotný koncept restorativní justice v naší legislativě naplno ukotven. Trestní zákoník využívá jen některé restorativní prvky (Masopust Šáchová, 2016). Postupně však po vzoru ostatních zemích, kde se restorativní koncept léta osvědčuje, dochází k postupnému zavádění restorativního přístupu v řešení trestných činů i u nás. O plnohodnotné zapojení restorativní justice do naší legislativy a o celkové nazírání na spravedlnost v restorativním duchu, se u nás zasazuje *Institut pro restorativní justici*. Doufám, že se mu tak bude dařit i nadále.

1.2 Historický vývoj restorativní justice

Prvky restorativního hledání spravedlnosti lze najít už u původních obyvatel Severní Ameriky, Austrálie, Nového Zélandu či jižní Afriky, jimiž byly dokonce myšlenky restorativní

justice inspirovány (Kracík, 2010). Jsou známy případy, kdy se sporu účastnil vyjednávač, který osobně navštívil všechny dotčené účastníky a promluvil si s nimi za účelem nápravy. Byl to tedy v podstatě mediátor archaické kultury (tamtéž).

Za první trestní řízení, které obsahovalo restorativní prvky, je nicméně považován případ zvaný *Elmira Case*, který se stal v roce 1974 v Kanadě. Dva pachatelé mladistvého věku, kteří se dopustili trestného činu vandalství odešli od soudu pouze s podmíněnými tresty. Církevní pracovník navrhl mladíkům, že s nimi zajde za všemi poškozenými, aby se jim omluvili a sjednali tak nápravu. *Elmira Case* je tak první doložený případ, kde proběhla mediace v podobném duchu, jak se v praxi užívá i dnes (Bender, 1986).

V české sankční politice se restorativní koncepce řešení trestných činů začala objevovat v průběhu 90. let minulého století, a to po vzoru zemí, jako je Kanada, Rakousko a Německo, které již v této době disponovaly promyšlenými restorativními programy (Kracík, 2010). Právě po vzoru Rakouska se začalo využívat tzv. odklonu v trestním řízení, který byl v roce 1993 oficiálně zaveden do českého trestního práva. O tři roky později mohli soudci začít ukládat pachatelům trestné činnosti další alternativní sankci, a to trest obecně prospěšných prací (Štern, 2010).

Jakýmsi zhmotněním restorativní justice v České republice je činnost Probační a mediační služby, o níž bude řeč v následujících kapitolách.

2. Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (dále jen PMS) byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, jež nabyl účinnosti 1. 1. 2001. Jedná se o organizační složku státu, která spadá pod resort Ministerstva spravedlnosti. Celkem má v České republice 76 středisek, na každý okres tedy připadá jedno středisko.

Posláním PMS je dosáhnout vyřešení konfliktu zapříčiněným trestným činem tak, aby byl efektivní a zároveň společensky prospěšný. Usiluje o účinný výkon alternativních sankcí a zároveň bere v potaz potřeby obětí a zájmy celé společnosti (PMS, 2021).

Nejprve bych ráda vyjasnila základní pojmy a činnosti, kterým se PMS věnuje. Jak z jejího názvu vyplývá, jedná se o probaci a mediaci. Další významnou činností, které bych se také ráda dotkla, je pak parole.

2.1 Probace a probační dohledy

Slovo „propace“ pochází z latinského *probare*, což znamená „ověřování, zkoušení“. V praxi takové „zkoušení“ znamená, že pachatel, kterému byl probační dohled uložen, má šanci prokázat, že se dokáže chovat dle platných norem a zákonů (Veteška, 2015). Probační dohled se pachateli trestného činu ukládá v případech, kdy představitel soudní moci dojde k závěru, že bude účelnější sledování a kontrola tzv. na svobodě. Tento výkon dohledu pak zajišťují probační úředníci.

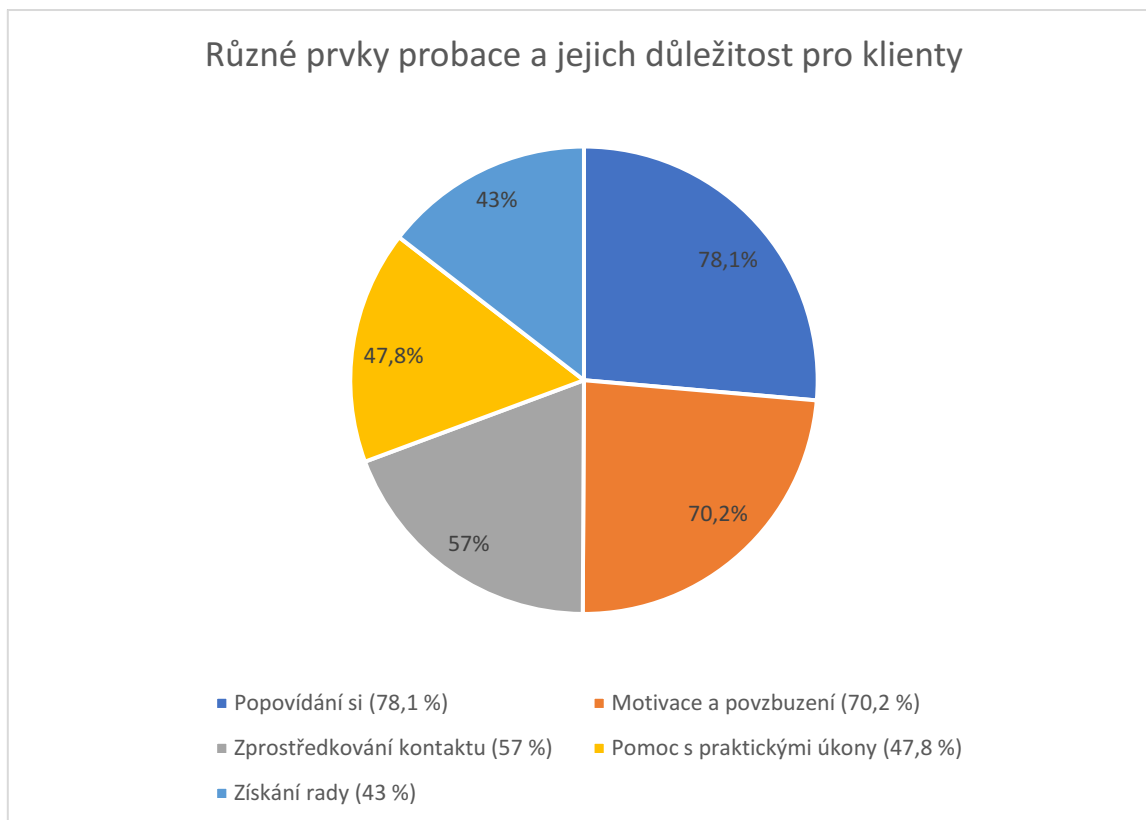
Zákon probaci vymezuje takto: *„organizování a vykonávání dohledu nad podezřelým nebo nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestů nebo trestních opatření (dále jen „trest“) nespojených s odnětím svobody (...), individuální pomoc podezřelému nebo obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů“* (Zákon č. 257/2000 Sb., § 2 odst. 1).

Probační dohled stojí na třech základních komponentech. Nejstěžejnější z nich je pravidelný a osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem. Ten probíhá v rámci konzultací na příslušném středisku, které bylo dohledem pověřeno na základě faktického bydliště

pachatele. Dalším základním atributem úspěšného dohledu je vzájemná spolupráce mezi pachatelem a probačním úředníkem při vytváření a následné realizaci probačního plánu dohledu (Tomášek et al., 2016). Třetím komponentem je pak „kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem“ (tamtéž s. 19). Podmínkami uložených soudem se zde rozumí situace, kdy je současně s probačním dohledem pachateli také často uloženo nějaké omezení či povinnost. Na stáži jsem se nejčastěji setkala s podrobením se léčby na omamných a psychotropních látkách (dále jen OPL) či léčby agresivního chování, povinnost nahradit poškozenému či poškozeným osobám vzniklou újmu, povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů či úplný zákaz řízení motorových vozidel.

S uložením probačního dohledu pachateli se pojí celá řada benefitů, jak pro samotného odsouzeného či obviněného, tak pro stát a společnost. Pachatel je díky probačnímu dohledu na svobodě, což znamená, že není izolován od své rodiny a může vůči ní plnit své povinnosti, jako je například obstarávání financí. Skutečnost, že se nepohybuje za zdmi věznice je také dobrá v tom, že si pachatel neosvojuje negativní zkušenosti a není obklopen pouze lidmi s kriminální minulostí, kteří na něj mohou mít neblahý vliv. Tím se významně zvyšuje úspěšnost reintegrace pachatele do většinové společnosti. Probace může být velmi prospěšná a účelná zejména u pachatelů méně závažné trestné činnosti, a to především v preventivních a resocializačních aspektech (Veteška, 2015). Výhoda, ze které těží stát a společnost, pokud není pachatel umístěn ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS) je ta, že stát nemusí vynakládat tak vysoké finance na jeho pobyt ve vězení.

Na základě zahraničních výzkumů bylo zjištěno, že klienti si na probaci váží nejvíce jejího humanitárního aspektu. Mají příležitost si promluvit s někým, kdo je vyslechne a případně poradí s nepříznivou životní situací a nastalými problémy (Tomášek et al., 2017). Podobný výzkum se uskutečnil i u nás v režii Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, a byly zjištěny velmi podobné výsledky. Průzkumu se zúčastnilo 114 probačních úředníků, kdy valnou většinu z nich tvořily ženy (71,9 %) a průměrná praxe v PMS byla 8 let. Výsledky výzkumu znázorňuje následující graf.

Graf č. 1 – *Různé prvky probace a jejich důležitost pro klienty* (Tomášek et al., 2017).

Probační dohled představuje nejčastěji ukládanou sankci, které se probační úředníci věnují. Rekord byl zaznamenán v roce 2018, kdy bylo uloženo 8 134 dohledů. Od té doby počet nově uložených probačních dohledů mírně klesá. (PMS, 2023). Detailní počty nových uložených dohledů zobrazuje následující tabulka.

Druh dohledu	2018	2019	2020	2021	2022
Podmíněné odsouzení s dohledem	5516	5216	4460	4416	4225
Podmíněné propuštění s dohledem	1815	1948	2179	1989	1838
Nahrazení vazby dohledem	477	529	482	371	402
Ostatní dohledy	326	251	254	231	204
Celkem	8134	7944	7375	7007	6669

Tabulka č. 1 – *Počty nových dohledů* (PMS, 2023, s. 28)

Probační úředníci provádějí ve svých střediscích 3 druhy dohledů. Nejčastějším typem je dohled uložený společně s podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody neboli podmíněné odsouzení s dohledem. Druhým typem je pak vyslovený dohled spolu s podmíněným propuštěním z VTOS, známý jako podmíněné propuštění s dohledem. Třetím, nejméně častým druhem dohledu je tzv. nahrazení vazby dohledem. V praxi to znamená, že odsouzený místo pobytu ve vazbě navštěvuje středisko PMS ve velmi krátkých intervalech, zpravidla několikrát týdně. Délka dohledu trvá do té doby, dokud nejsou ukončeny vazební důvody, tudíž není předem stanovena (tamtéž).

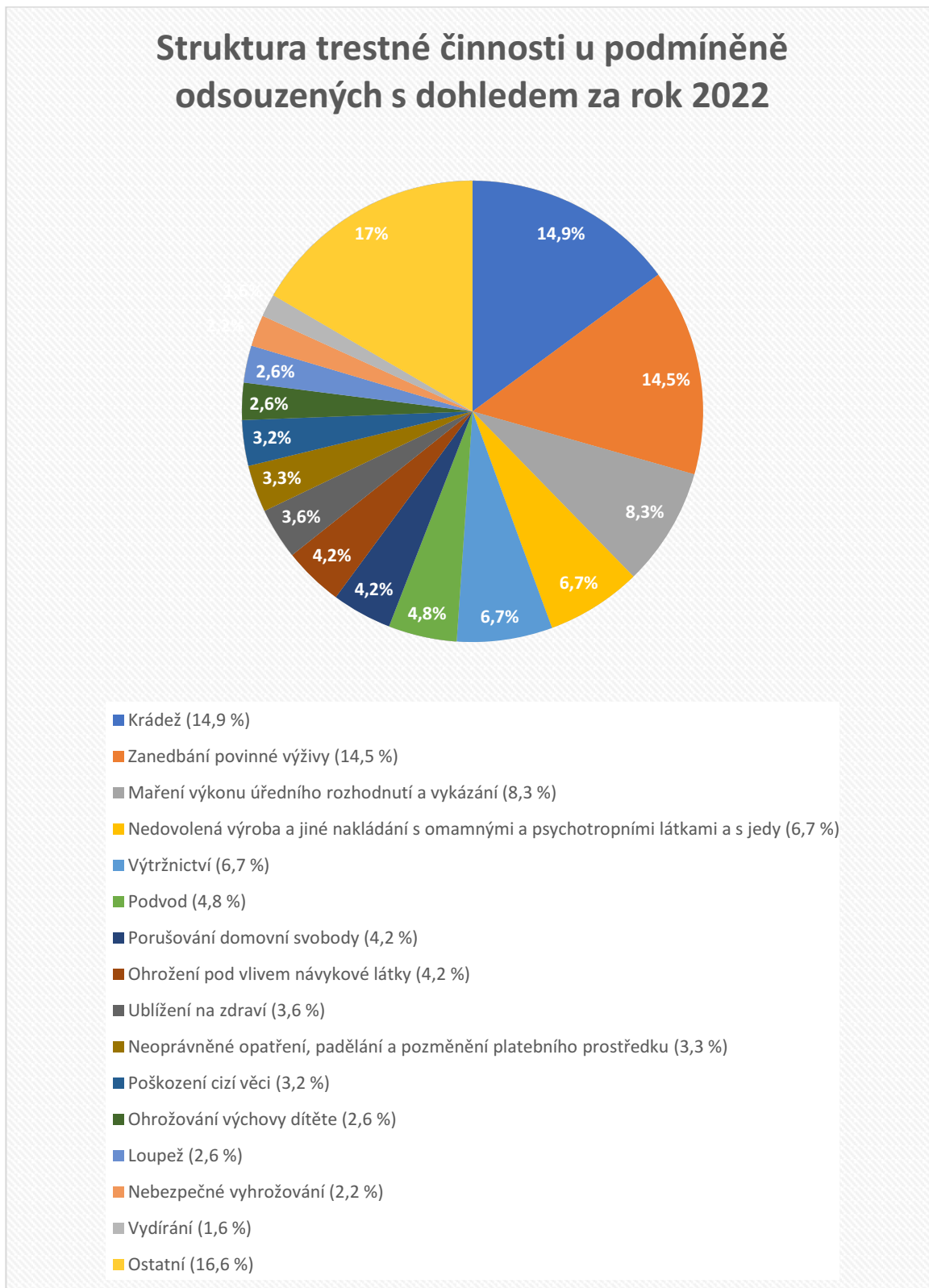
2.1.1 Podmíněné odsouzení s dohledem

Podmíněné odsouzení s dohledem upravuje § 84 trestního zákoníku. Práví, že takové odsouzení může být uloženo pouze za předpokladu, že trest odnětí svobody nepřevyšuje 3 roky a jestliže okolnosti (osoba pachatele, jeho poměry a dosavadní způsob život) nahrávají tomu, že výkonu trestu odnětí svobody není třeba.

Spolu s podmíněným odsouzením s dohledem stanovuje soud zkušební dobu, a to v trvání 1 roku až 5 let (§ 85 odst. 1 tr. zákoníku). V této zkušební době je odsouzený povinen vést řádný život v souladu se zákonem a společenskými normami a zároveň je povinen podrobit se omezením a povinnostem, které popisují v kapitole 2.1. Zároveň zpravidla soud odsouzenému ukládá uhradit podle svých sil škodu či odčinit nemajetkovou újmu, kterou svým trestným činem způsobil (§ 85 odst. 2 tr. zákoníku).

Podmíněné odsouzení s dohledem bylo v roce 2022 nejčastěji uloženo za trestný čin krádeže. Sekundují mu pak trestný čin zanedbání povinné výživy a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (PMS, 2023). Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí může představovat mnohé. Spadá pod něj například zdržování se na území ČR, ačkoli došlo k vyhoštění, zdržování se v místě, ve kterém byl udělen zákaz pobytu, nebo návštěva akce, na kterou byl uložen zákaz vstupu (§ 337 odst. 1 tr. zákoníku). Osobně jsem se na stáži nejčastěji setkala s mařením výkonu úředního rozhodnutí, které mělo podobu porušení zákazu řízení motorových vozidel.

Přehled trestných činů, za které byl uloženo podmíněné odsouzení s dohledem v roce 2022, pak nastiňuje tento graf.

Graf č. 2 – *Struktura trestné činnosti u podmíněně odsouzených s dohledem za rok 2022* (PMS, 2023,

2.1.2 Podmíněné propuštění s dohledem – parole

Podmíněné propuštění s dohledem neboli parole, znamená podmíněné propuštění odsouzeného z VTOS, které může zprostředkovat PMS. V praxi to funguje tak, že vězeň prostřednictvím zaměstnance věznice, jako je sociální pracovník či vychovatel, požádá PMS o spolupráci. Probační úředník pak spolu s odsouzeným vypracuje potřebné dokumenty pro soud, ve kterých vyhodnotí analýzu rizik a potřeb klienta s ohledem na jeho propuštění na svobodu.

Podmíněné propuštění z VTOS je však zpravidla podmíněno tím, že se propuštěný klient musí podrobit soudem stanoveným povinnostem, omezením a podmínkám. Povinnostmi, omezeními a podmínkami máme na mysli vedle již zmiňovaného dohledu probačního úředníka také různé výchovné, vzdělávací, terapeutické, psychologické či léčebné programy, které pomáhají pachatele směřovat k vedení řádného života (Šámal a Válková, 2012). Probační úředník pak v rámci zkušební doby provádí kontrolu nad plnění uložených podmínek a povinností.

Trestní zákoník dovoluje požádat si o podmíněné propuštění z VTOS každému vězni až po uplynutí poloviny uloženého trestu. Výjimku tvoří pachatelé zvláště závažné trestné činnosti a nebezpeční recidivisté, kteří si o podmíněné propuštění mohou požádat až po vykonání dvou třetin uloženého trestu, a pachatelé odsouzení k doživotnímu trestu tak mohou učinit až po 20 letech strávených ve VTOS (Matoušková, 2010).

Podmíněným propuštěním odsouzeného se v praxi vyzkouší, jestli se metody zacházení setkaly s účinkem, jak účinný je penitenciární systém a také je významnou „zkouškou adaptability propuštěného odsouzeného na další bezkonfliktní život ve společnosti“ (Šámal a Válková, 2012, s. 250)

Výkon dohledu nad podmíněně propuštěným klientem má svá určitá specifika. Dle Matouškové (2010) je tato specifčnost signifikantní například v dlouhodobějším kontaktu probačního úředníka s klientem. Statistiky PMS uvádějí, že jde o 3-4 roky, přičemž maximální možná doba dohledu je 7 let. To je také doba, se kterou jsem se na stáži u podmíněně propuštěných klientů z VTOS setkala nejčastěji. Další specifčnost tohoto dohledu spočívá dle Matouškové (2010) v tom, že propuštěný klient přichází ovlivněn vězeňským způsobem života

a ovlivněn spoluvězni a jejich chováním. To může být často manipulativní a účelové. Klient propuštěný z VTOS také často čelí existenčním problémům. Pobyt ve VTOS mohl klienta odtrhnout od reality vnějšího světa, což se potom v kontaktu s ním může projevat „*jeho sociální nebo životní dezorientací*“ (tamtéž, s. 115) Podmíněně propuštěnému vězni se také obtížněji hledá zaměstnání, a tak často vykonává práci bez uzavření pracovní smlouvy, čímž se může snadno dostat do finanční nepřízně. Často se také stává, že klient nemá zdravotní ani sociální pojištění. Dalším úskalím tohoto dohledu také může být to, že se propuštěný klient domnívá, že svým výkonem ve VTOS již svůj trest odčinil, a tak je jeho motivace k narovnání vztahu s obětí nižší než u dohledů podmíněně odsouzených klientů (tamtéž).

Poměrně nedávno přišla PMS s novým projektem Probačního domu, který ubytovává po dobu 6 měsíců čerstvě propuštěné klienty (muže) z VTOS a pomáhá jim se začleněním se zpět do běžné společnosti. Pracovníci podporují klienty v základních i sociálních dovednostech, o které mohli během dlouhého pobytu ve věznicích přijít. Učí je, jak nakládat s financemi a pomáhají jim se zajištěním si stálého bydlení a zaměstnání. Myslím si, že vznik tohoto domu je velký krok vpřed co se problematiky resocializace osob po propuštění z VTOS týče.

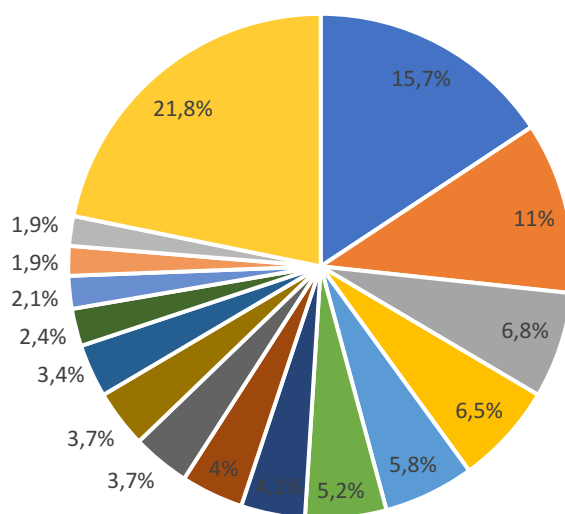
Velkým rizikem u podmíněně propuštěných odsouzených, je jejich následná recidiva. Institut pro kriminologii a sociální prevenci v roce 2008 zjistil, že 16 % podmíněně propuštěných vězňů se dopustilo další trestné činnosti pouhého půl roku po propuštění (tamtéž). Příčiny recidivy mohou být různé. Ve zmiňované studii z roku 2008 se autoři ptali probačních úředníků, které faktory a spouštěče spatřují z hlediska recidivy jako nejdůležitější na stupnici 1-5 (1 = nejdůležitější). Výsledky tohoto šetření zobrazuje následující tabulka.

Celkové pořadí	Příčiny recidivy	Průměr
1.	Finanční problémy	1,51
2.	Návrat do závadového prostředí	1,54
3.	Zhoršená možnost nalézt zaměstnání	1,71
4.	Ztráta rodinného a sociálního zázemí	1,85
5.	Neochota změnit způsob života	1,90
6.	Ztráta bydliště	2,04
7.	Nedostatek resocializačních programů a organizací je poskytujících	2,13
8.	Přístup k plnění podmínek dohledu	2,21
9.	Nadměrná konzumace alkoholu	2,38
10.	Užívání drog	2,46
11.	Špatná spolupráce všech subjektů podílejících se na uložení a výkonu dohledu	2,76
12.	Formální dohled probačních úředníků z důvodu nedostatku času na odsouzené pro značnou případovou „zahlcenost“	3,30

Tabulka č. 3 – Příčiny recidivy u podmíněně propuštěných (Rozum a kol., 2008, s. 45)

Co se týče struktury trestné činnosti u podmíněně propuštěných klientů, byl v roce 2022 nejčastějším spáchaným trestným činem krádež, a to v 15,7 % případů. Na druhém místě s 11 % se objevuje trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (PMS, 2023). Podrobnou strukturu trestné činnosti u podmíněně propuštěných klientů za minulý rok ukazuje následující graf.

Struktura trestné činnosti u podmíněně propuštěných s dohledem za rok 2022

- Krádež (15,7 %)
- Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (11,0 %)
- Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (6,8 %)
- Zanedbání povinné výživy (6,5 %)
- Podvod (5,8 %)
- Porušování domovní svobody (5,2 %)
- Výtržnictví (4,1 %)
- Poškození cizí věci (4,0 %)
- Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (3,7 %)
- Ohrožení pod vlivem návykové látky (3,7 %)
- Loupež (3,4 %)
- Ublížení na zdraví (2,4 %)
- Úvěrový podvod (2,1 %)
- Vydírání (1,9 %)
- Zpronevěra (1,9 %)
- Ostatní (21,8 %)

Graf č. 3 – *Struktura trestné činnosti u podmíněně propuštěných s dohledem za rok 2022* (PMS, 2023,

s. 34)

2.1.3 Probační plán dohledu

Probační plán dohledu je zásadní dokument, který vypracovává probační úředník s každým klientem v rámci probačního dohledu. Obsahuje základní i konkrétní cíle dohledu, které vždy odrážejí rozhodnutí soudu o povinnostech a omezeních, kterým se musí klient podrobit. Může se jednat například o povinnost nahradit škodu oběti, uhradit dlužné výživné, zdržet se požívání alkoholu či OPL, nebo povinnost absolvovat léčbu či psychologický program. Probační plán dohledu obsahuje také analýzu rizik recidivy klienta, analýzu jeho potřeb a podrobný popis jeho aktivit, kterými směřuje k vedení řádného života (Tesař, 2010).

Probační plán se v průběhu dohledu musí průběžně aktualizovat a vyhodnocovat. K tomu slouží tzv. zpráva o průběhu dohledu, která obsahuje popis průběhu výkonu dohledu za určité období, dále plnění podmínek dohledu a uložených povinností a omezení a v neposlední řadě také celkové zhodnocení průběhu dohledu a jeho další zaměření.

Během dohledu se uskutečňuje návštěva v místě bydliště klienta. Ta slouží k tomu, aby mohl probační úředník zmapovat klientovo přirozené prostředí a jeho sociální zázemí (tamtéž).

2.2 Mediace

Řečí zákona se „*mediací (...) rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi podezřelým nebo obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem podezřelého nebo obviněného a poškozeného*“ (Zákon č. 257/2000 Sb., § 2 odst. 2).

Mediace je tedy jednou z dalších alternativních možností mimosoudního řešení sporu. Vedle dvou hlavních účastníků trestního řízení, tedy v našem případě pachatele a oběti, je zde třetí nezaujatá osoba – mediátor. Ten se snaží najít nejúčinnější možnou cestu k narovnání konfliktu (Veteška, 2015). Mediace se nejčastěji koná v přípravné fázi trestního řízení, a to na základě dobrovolnosti všech stran sporu. Pokud bude mediace úspěšná a dojde k nalezení řešení a následnému odčinění újmy, soud to může při rozhodování náležitě zohlednit. Vzhledem k tomu, že soud v této fázi zatím nedospěl k rozhodnutí o vině a trestu, je naprosto klíčové, aby

mediátor ctil presumpci nevinny a jednal nestranně (Kracík, 2010). Dochází však i k ojedinělým případům, kdy k mediaci dojde i v řízení vykonávacím.

V rámci mediace je vytvořen mediátorem prostor, ve kterém se budou všichni účastníci sporu cítit bezpečně. Oběť má možnost vyjádřit nahlas své pocity a potřeby, a říci napřímo pachateli, jak jeho skutek ovlivnil její život. Pachatelovi je dána příležitost „*přijmout odpovědnost za své jednání, vysvětlit jeho důvody, omluvit se za ně a domluvit se s obětí na způsobu odčinění újmy, kterou jí způsobil*“ (PMS, 2023, s. 17).

Cílem mediace by vedle dosažené dohody měly být také uzdravené vztahy, které byly trestným činem narušeny. V rámci mediačního řízení by se mělo dosáhnout vzájemného porozumění mezi účastníky sporu. Jak uvádí jedna respondentka, zapsaná mediátorka, pro výzkum *Výkon činnosti mediátora z pohledu zapsaných mediátorů z roku 2020*, cílem mediace by měla být také diskuse a odbourané bariéry mezi oběma stranami konfliktu. Úspěch spatřuje už jen v tom, že jsou spolu obě strany schopny komunikovat (Kubátová a Malacka, 2020).

2.2.1 Průběh mediace

Mediace by měla být v ideálním případě strukturována do 6 fází. Nultou fází je tzv. „přípravka“, ve které se navazuje první kontakt s účastníky sporu za účelem souhlasu s mediací. V této fázi si mediátor získává důvěru účastníků a vysvětluje jim veškeré náležitosti, které se s mediací pojí. Ve fázi číslo 1, která se nazývá „proceska“ dochází k verbalizovanému rozhodnutí pachatele a oběti začít mluvit o svých potřebách a vzniklé situaci. V této fázi se také nastaví očekávání všech účastníků. Fáze číslo 2, tzv. „předmětka“ poskytuje prostor pro shromáždění potřebných informací, nastolení témat, akcentování zájmů a obav. Následuje fáze číslo 3, tzv. „emočka“, která si klade za cíl dosáhnout vzájemnému porozumění a plnohodnotného rozhovoru mezi pachatelem a obětí. Vyjednávací fáze číslo 4, tzv. „řešička“ již umožňuje realizovat a vyhodnocovat možnosti řešení. Obě strany mohou přijít se svými nápady a dosáhnout tak vzájemné dohody. Závěrečná fáze číslo 5, tzv. „finálka“ je charakteristická odsouhlasenou dohodou, které bylo v průběhu mediace dosaženo (Brzobohatý et al., 2016). Přehledné shrnutí všech fází a výstupů mediace nabízí následující tabulka.

Fáze mediace	Výstup
0. fáze – „Přípravka“	Souhlas stran s účastí na mediaci
1. fáze – „Proceska“	Odsouhlasené procesní postupy Rozhodnutí stran začít hovořit o své situaci Očekávání od mediace
2. fáze – „Předmětka“	Co je problém? Vnitřní struktura: témata – pozice – zájmy – obavy – emoce Společný zájem Předmět jednání
3. fáze – „Emočka“	Strany schopné mluvit k sobě navzájem Strany schopné mluvit o prožívání svém i druhé strany
4. fáze – „Řešička“	Seznam alternativ, nápadů, řešení a jejich vyhodnocení
5. fáze – „Finálka“	Dohoda Rozhodnutí ukončit mediaci

Tabulka č. 2 – *Výstupy fází mediace* (Brzobohatý et al., 2016, s. 33)

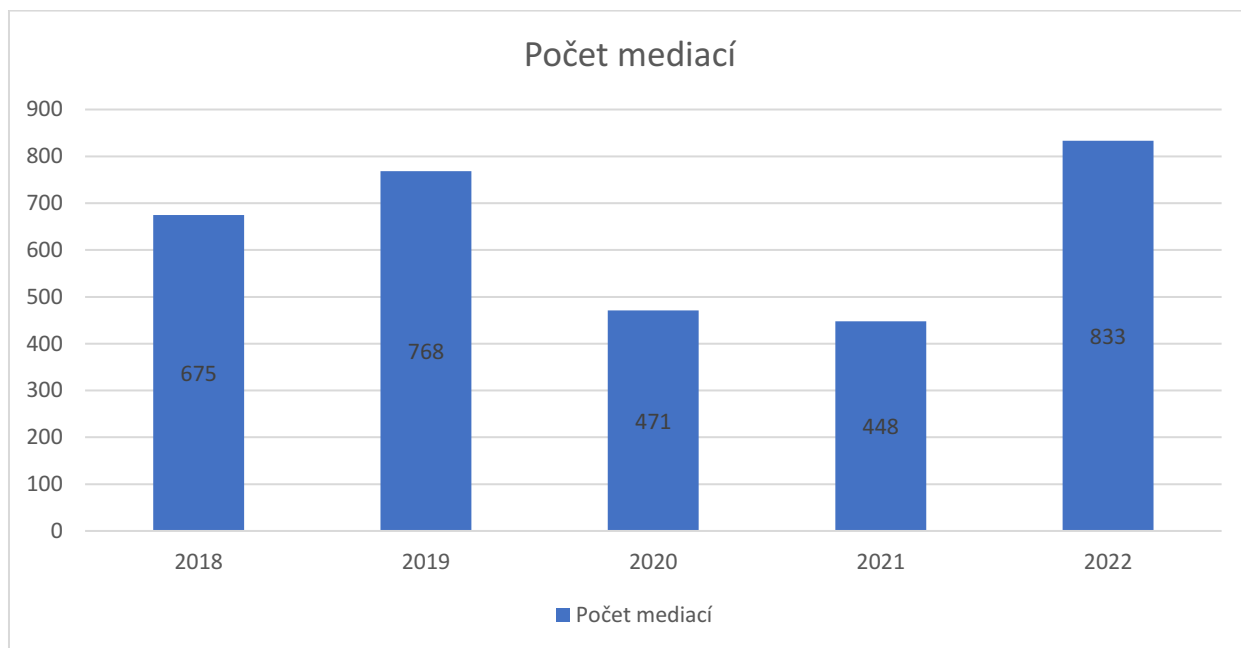
V průběhu mediace je vhodné ptát se oběti na tyto otázky: „Jak jste se cítil/a po spáchání trestného činu?“, „Došlo v důsledku toho ve vašem životě k nějakým změnám?“, „Dotkl se trestný čin i vašich blízkých?“, „Máte nějaké otázky na pachatele?“ (Kracík, 2010).

Pachatele se můžeme ptát na tyto otázky: „Co trestnému činu předcházelo, jak k němu došlo?“, „Jak to ovlivnilo váš život a život vašich blízkých?“, „Uvažujete o nápravě?“ (tamtéž).

Klíčové je dávat oběma účastníkům sporu stejný prostor na vyjádření a zůstat ve své roli neutrální.

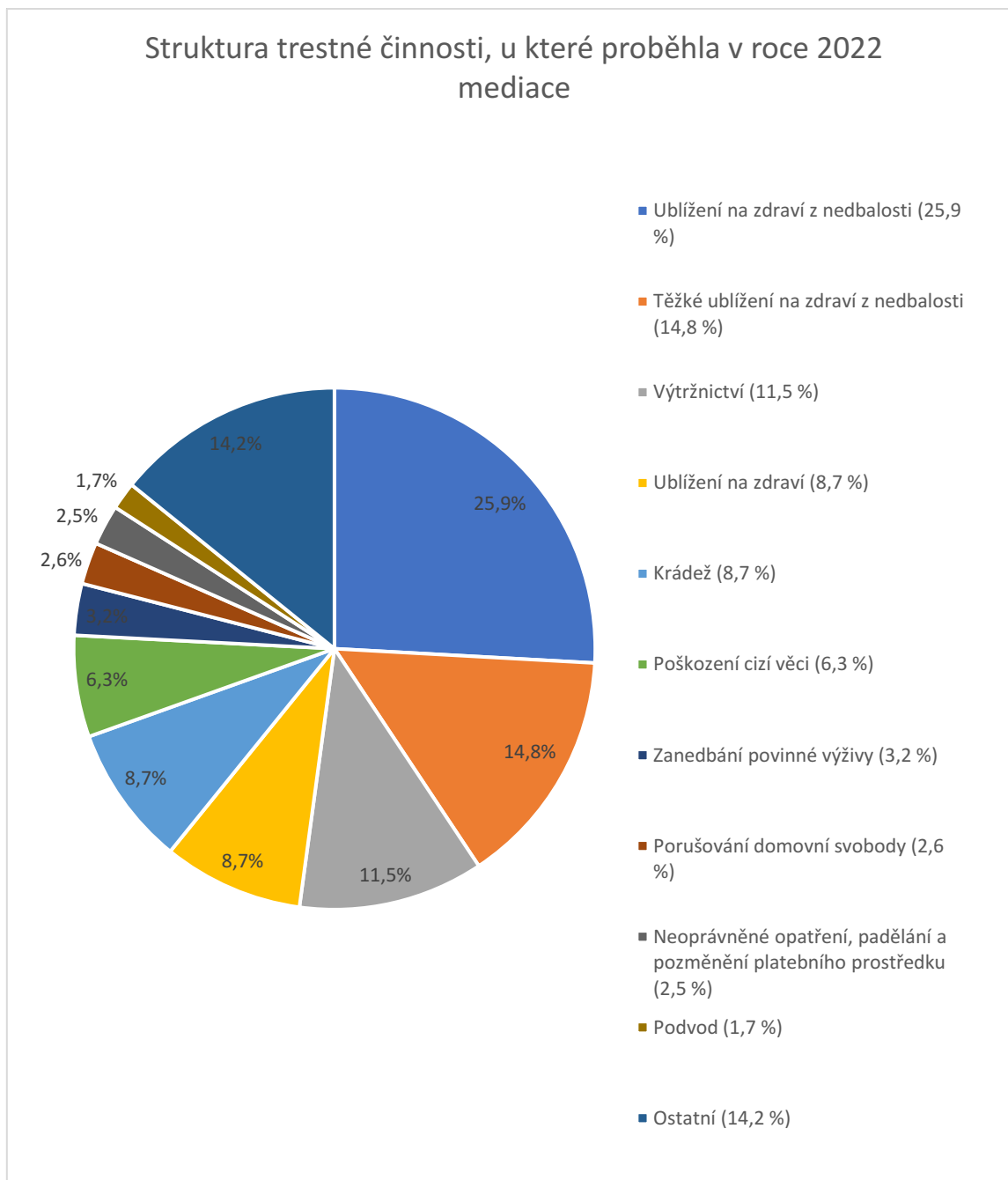
2.2.2 Četnost mediací a struktura trestné činnosti v letech 2018-2022

Statistiky PMS nám ukazují, že ročně se uskuteční necelých 1000 mediací. Z důvodu pandemie covid-19 však mediací v letech 2020 a 2021 značně ubylo. V roce 2022 pak bylo uskutečněno 833 mediací, z nichž 97 probíhalo s mladistvým pachatelem či dítětem mladším 15 let (PMS, 2023). Přesné počty mediací v letech 2018-2022 znázorňuje následující graf.

Graf č. 4 – Počet mediací u dospělých a mládeže (PMS, 2023, s. 17)

V roce 2022 proběhla mediace nejčastěji po spáchaném trestném činu ublížení na zdraví z nedbalosti, kdy tento trestný čin představuje 25,9 % ze všech případů. „*Trestná činnost spojená s ublížením na zdraví (ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z nedbalosti a těžké ublížení na zdraví z nedbalosti) tvořila polovinu všech případů, ve kterých proběhla mediace*“ (PMS, 2023, s. 20). Na spodních příčkách pak zauímají místa trestné činy, jako výtržnictví (11,5 %) a krádež (8,7 %) (tamtéž). Detailní strukturu trestné činnosti, při které došlo k mediaci, zobrazuje následující graf.

Graf č. 5 – *Struktura trestné činnosti, u které proběhla v roce 2022 mediace* (PMS, 2023, s. 20)

2.3 Historický vývoj PMS

Podobě PMS, v jaké ji známe dnes, předcházely letité předrevoluční snahy odborníků z oborů kriminologie, penologie a trestního práva, o sociální a výchovné působení na pachatele trestné činnosti (Štern, 2010). Díky těmto snahám vzniklo v šedesátých letech minulého století experimentální středisko postpenitenciární péče, které si kladlo za cíl ověřovat účinnost metod

práce s pachateli trestné činnosti. Vznikla tak zcela nová profese sociálního kurátora a později i kurátora pro mládež (tamtéž). Bohužel jakékoliv další snahy o zakotvení Probační a mediační služby v československém trestním právu byly lidově řečeno smeteny ze stolu vpádem vojsk Varšavské smlouvy na území tehdejšího Československa.

Po Sametové revoluci a pádu komunistického režimu v roce 1989 se naskytl větší prostor pro zavedení nových aktivit sociálního charakteru v oblasti trestního práva. Tyto aktivity byly velmi důležité, protože spolu s nastolením demokracie vzrostla kriminalita.

V roce 1996 došlo k prvnímu ověřování činnosti budoucí PMS. Zpočátku se jednalo o soudní úředníky, kteří zajišťovali administrativu k trestu obecně prospěšných prací. Později se tato místa začala obsazovat absolventy oboru sociální práce, kteří v kooperaci se soudci a státními zástupci začali spoluvytvářet materiály, které později ovlivnily podobu dnešního zákona o PMS (tamtéž).

V roce 1997 se pak vedle již zavedeného trestu obecně prospěšných prací a odklonu, objevily další alternativní tresty, a to podmíněné upuštění od potrestání s dohledem a podmíněné odsouzení k odnětí svobody s dohledem. Zákon o PMS už tedy naléhavě volal po přijetí. Během roku 1999 byl tak vytvořen projekt kvalifikačního vzdělávacího programu pro budoucí pracovníky PMS (tamtéž). Tím se konečně dostáváme do roku 2000, kdy Parlament ČR schválil vládní návrh zákona č. 257/2000 Sb. o PMS, který nabyl účinnosti k 1. 1. 2001.

3. Vybrané druhy alternativních trestů

Alternativní tresty můžeme vymezit jako tresty nespojené s odnětím svobody. Vznikly jako důsledek přeplněnosti věznic a pokulhávajícím účinkem trestu odnětí svobody. Právě nepodmíněný trest odnětí svobody ve velkém množství případů nevede k nápravě a resocializaci pachatelů, a také nedostatečně napravuje škody, které byly způsobeny obětím (Karabec a Navrátilová, 2019)

Uložení alternativního trestu přináší státu a společnosti celou řadu benefitů. Vedle ekonomického odlehčení, kdy je uložení alternativní sankce pro stát mnohem levnější než vynakládat vysoké částky na provoz věznic, je to také benefit penitenciární – ten zamezuje vlivu tzv. kriminální infekce, kdy je odsouzený za zdmi věznice vystavován nežádoucím vlivům a dalším kriminogenním faktorům. Touto eliminací se významně zvyšuje naděje na jeho úspěšnou resocializaci. Alternativní trest také poskytuje vyšší šanci, že dojde k nahrazení či nápravě škody obětím (tamtéž).

Soud může pachateli uložit alternativní sankci pouze v případě, že vzhledem k poměrům odsouzeného a k povaze trestného činu není třeba ukládat právě trest odnětí svobody.

Mezi alternativní tresty dle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. patří:

- trest obecně prospěšných prací
- trest domácího vězení
- peněžitý trest
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem
- propadnutí věci
- propadnutí majetku
- zákaz činnosti
- zákaz pobytu
- vyhoštění
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- zákaz držení a chovu zvířat

Některé zdroje také často zmiňují trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání a ztrátu vojenské hodnosti. Tyto tresty lze však uložit pouze spolu s nepodmíněným trestem odnětí svobody, tudíž se neshodují s naší definicí alternativních trestů, které jsou s odnětím svobody nespojené (Ministerstvo spravedlnosti, 2017).

V kapitolách 2.1.1 a 2.1.2 se věnuji podmíněnému odsouzení a propuštění s dohledem. Dále jsem se rozhodla popsat trest obecně prospěšných prací a trest domácího vězení, neboť těmto dvěma trestům se probační úředníci vedle dohledů věnují nejčastěji.

3.1 Trest obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací (dále jen OPP) byl do českého právního řádu zařazen v roce 1996. Jedná se o druhý nejčastěji ukládaný alternativní trest, hned za dohledem probačního úředníka. Ukládání a výkon trestu OPP upravuje § 62-65 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Lze ho uložit pouze za trestné činy, kde horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje 5 let.

Tento trest spočívá v tom, že odsouzený bezplatně a ve svém volném čase do 1 roku od uložení odpracuje uloženou výměru trestu. Minimální výměra činí 50 hodin, maximální 300. Jedná se například o úklid prostranství či různé opravy a údržby veřejných budov. Jedna z největších výhod, která z tohoto trestu plyne je ta, že pokud odsouzený řádně odpracuje vyměřenou hodinovou dotaci a spolu s tím vede řádný život a plní podmínky uložené soudem, trestný čin se mu vymaže z rejstříku trestů, což významnou měrou přispívá k jeho resocializaci a velmi mu to usnadňuje nalézt si zaměstnání. Naopak, pokud odsouzený OPP nevykonává, bude mu tento trest přeměněn na trest odnětí svobody, kdy každá 1 neodpracovaná hodina představuje 1 den ve VTOS. Odsouzenému je zde tedy dána příležitost vrátit se do společnosti neposkvrněný a nestigmatizovaný trestnou činností, odčinit svůj čin prací, aniž by došlo k narušení vztahů se svou rodinou a ztrátě zaměstnání. Na straně druhé je zde velké riziko pobytu ve VTOS.

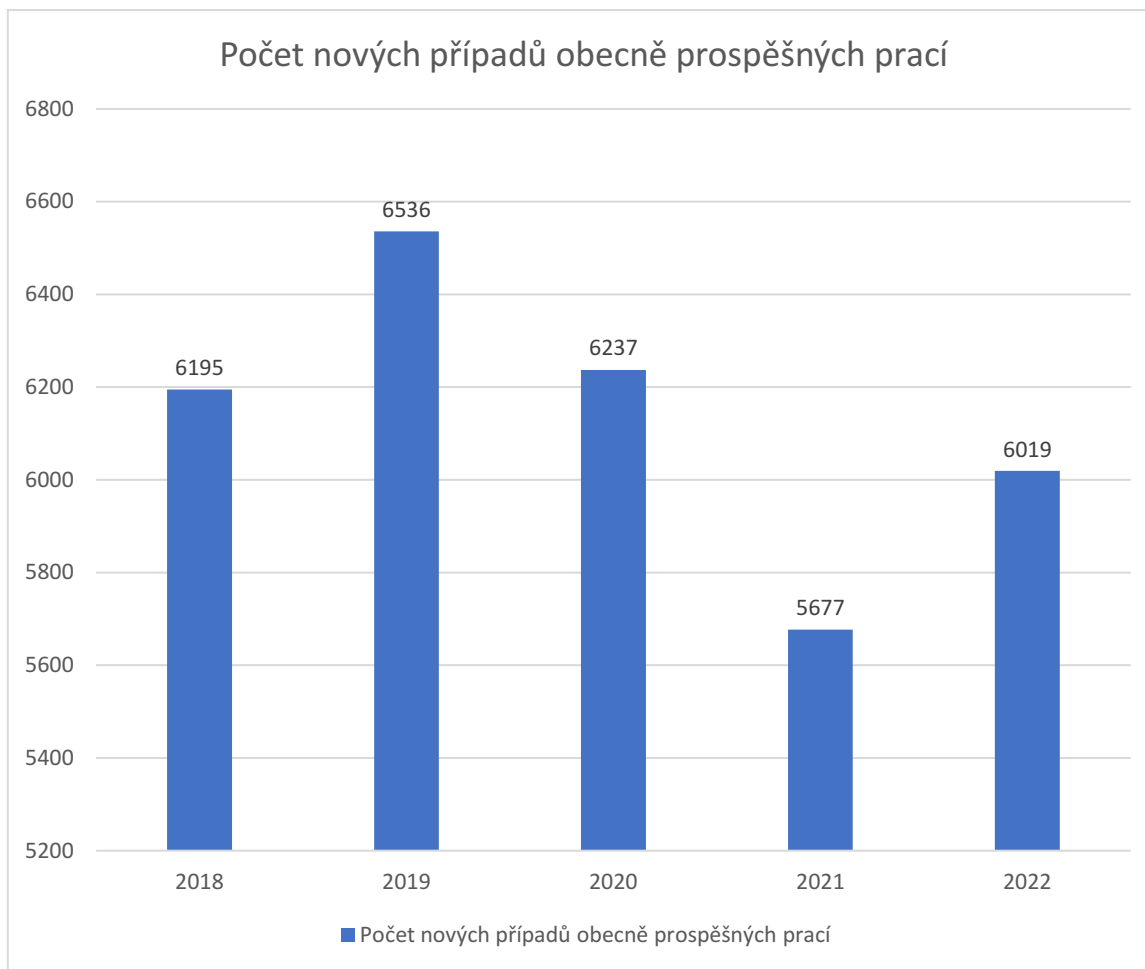
Talandová (2010) zmiňuje významné restorativní prvky, které OPP skýtají. Odsouzený svou aktivní činností poskytuje zadostiučinění společnosti a komunitě, ať už tím, že se stará o její prostranství, tak i tím, že eliminuje náklady na jeho pobyt ve vězení.

Konkrétní druh a místo výkonu OPP vybírá probační úředník, který by se měl snažit při výběru zohlednit znalosti a dovednosti odsouzeného. Moudrý (2021) ve svém článku popisuje situaci informanta, klienta PMS, který byl studentem vysoké školy a velmi pokročilým uživatelem počítače. Velmi se bál, že bude muset, lidově řečeno, zametat chodníky, ale probační úřednice mu zařídila vykonání trestu OPP v nedaleké základní škole. Takovéto zohlednění osoby klienta má velmi pozitivní dopad jak na samotný výkon trestu, tak na následnou reintegraci.

Trest OPP s sebou přináší také určité nedostatky. Moudrý (2021) zmiňuje například nedostatečné využívání rozpětí trestní sazby, kdy soudci často (a poměrně zbytečně) využívají většinou horní polovinu sazby, tedy 150 a více hodin. Tato skutečnost koresponduje i s mými zkušenostmi ze stáže, kdy klienti měli velmi často výměru OPP okolo 200-300 hodin, což jim velmi komplikovalo výkon jejich stálého zaměstnání. Čím vyšší je hodinová výměra, tím nižší je úspěšnost vykonání trestu. Dle statistik PMS (2023) činila v letech 2018-2022 průměrná výměra OPP 218,7 hodin. Moudrý (2021) dále poukazuje na to, že trest OPP se často ukládá nevhodným osobám, které mají různé zdravotní indispozice či finanční problémy.

3.1.1 Četnost trestu OPP a struktura trestné činnosti v letech 2018-2022

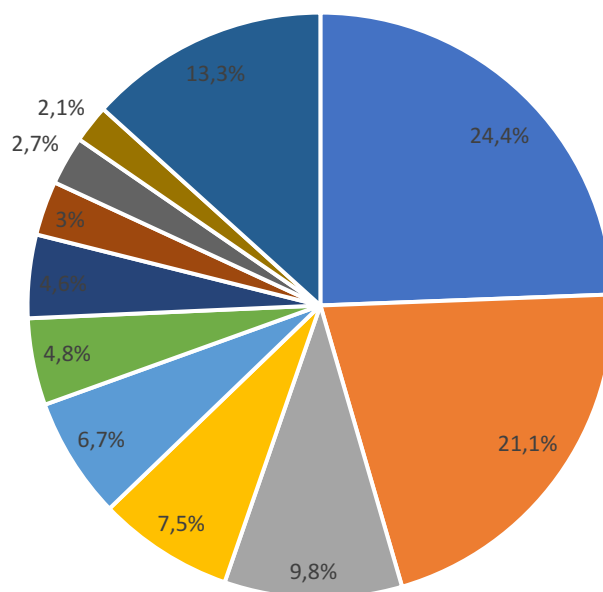
Ze statistik PMS vyplývá, že ročně soud uloží přibližně 6000 trestů OPP. Za uvedené období (2018-2022), bylo nejvíce trestů OPP uloženo v roce 2019 s počtem 6536 a nejméně v roce 2021 s počtem 5677. Podrobný počet nových případů OPP nabízí následující graf.

Graf č. 6 – Počet nových případů obecně prospěšných prací (PMS, 2023, s. 35-36)

Co se týče struktury trestné činnosti, za který byl uložen trest OPP, dominuje na prvním místě v roce 2022 trestný čin krádeže, a to ve 24,4 % případů. Následuje trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání s 21,1 % případů. Podrobnou strukturu trestné činnosti u trestu OPP nastiňuje tento graf.

Struktura trestné činnosti u obecně prospěšných prací za rok 2022

- Krádež (24,4 %)
- Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (21,1 %)
- Zanedbání povinné výživy (9,8 %)
- Ohrožení pod vlivem návykové látky (7,5 %)
- Výtržnictví (6,7 %)
- Porušování domovní svobody (4,8 %)
- Poškození cizí věci (4,6 %)
- Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (3,0 %)
- Ublížení na zdraví (2,7 %)
- Podvod (2,1 %)
- Ostatní (13,3 %)

Graf č. 7 – Struktura trestné činnosti u obecně prospěšných prací za rok 2022 (PMS, 2023, s. 41)

3.2 Trest domácího vězení

Trest domácího vězení (dále jen TDV) představuje relativně mladý alternativní trest, který byl do českého právního řádu zařazen v roce 2010. Jeho ukládání a výkon upravuje § 60 trestního zákoníku č. 40/2009. Tento paragraf praví, že TDV může být pachateli uložen v trvání maximálně 2 let. Odsouzený má povinnost zdržovat se v určeném obydlí o víkendech a

svátcích, a v pracovní dny pak v čase od 20:00 do 5:00. Dle statistik PMS byl v roce 2022 nejčastěji tento trest uložen v trvání 6-12 měsíců. V 15,4 % případů byl TDV uložen v trvání nad 12 měsíců (PMS, 2023).

Zavedení TDV do naší legislativy přináší odsouzeným spoustu benefitů. Jedním z nich je ten, že odsouzený není odtržen od své rodiny a sociálního prostředí, a zároveň může setrvat ve svém dosavadním zaměstnání, což mu značně zlehčuje jeho ekonomickou situaci. Druhou významnou výhodou je neumístění za zdi věznice, což velkou měrou přispívá k následné reintegraci pachatele.

Primárním důvodem, proč byl do naší legislativy TDV zaveden, spočíval v přeplněnosti věznic a vysokými finančními náklady státu s tím spojené (Moudrý, 2021).

V současné době kontrolu výkonu TDV provádí probační úředníci namátkovým způsobem, i když podle původních plánů už měl tuto kontrolu dávno vykonávat elektronický monitorovací systém prostřednictvím tzv. náramků. Jeho neúspěšné zavedení popisují v následující podkapitole.

3.2.1 Elektronický monitorovací systém

Elektronický monitorovací systém umožňuje kontrolu výkonu TDV prostřednictvím náramků, které mají odsouzení nasazené na noze. Náramek pak plní funkci GPS, kdy je pravidelně zjišťována poloha odsouzeného. Současně je v obydlí odsouzeného umístěna tzv. základnová stanice vysílající rádiové vlny, které náramek přijímá (Ministerstvo spravedlnosti, 2017).

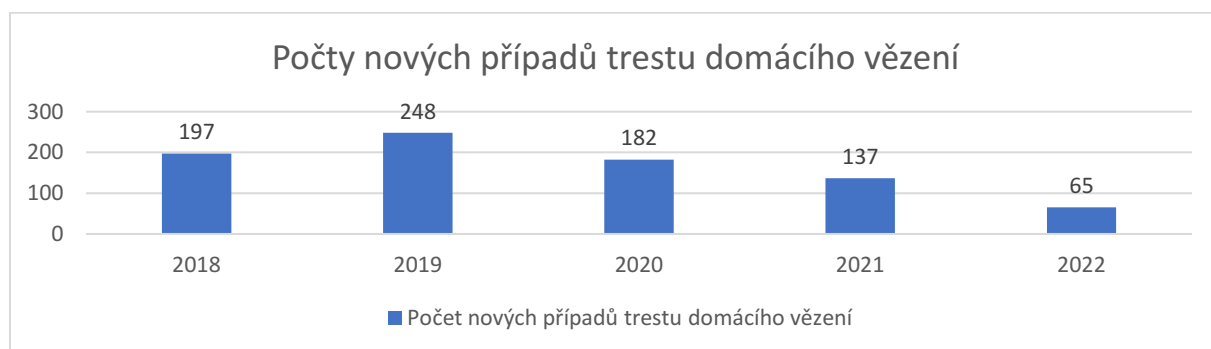
Elektronický monitorovací systém byl po několika zdlouhavých letech zaveden až v roce 2018. Ministerstvo spravedlnosti v tomto ohledu nepředvedlo zrovna ukázkovou práci – po pěti vypsáních tenderech pověřilo ministerstvo dodáním náramků izraelskou firmu SuperCOM. Ta nicméně neplnila závazky vyplývající ze smlouvy, například tím, že náramky byly dodávány se zpožděním a v neúplném počtu a část z nich dokonce nefungovaly tak, jak se předpokládalo (Moudrý, 2021). V důsledku toho PMS v roce 2021 vypověděla se společností SuperCOM smlouvu a elektronický kontrolní systém byl přerušen. Od roku 2018 do roku 2021

nosilo náramek pouhých 617 odsouzených (ČTK, 2023). Dle aktuálních informací se však blýská na lepší časy. Poté co se vláda Petra Fialy v programovém prohlášení zavázala k zajištění nového dodavatele náramků elektronického monitorovacího systému, obdržela PMS nabídku nového zájemce (tamtéž). Nabídka bude v těchto časech posuzována a nezbývá než doufat, že tentokrát už bude zavedení elektronického kontrolního systému úspěšnější. Častější ukládání TDV uleví jak přeplněným věznicím, tak státní kase.

V současné době je tedy prováděn ne zrovna pokrokový způsob kontroly, a to namátkové návštěvy prováděné probačními úředníky, které mají být uskutečňovány minimálně 3x za měsíc. Moudrý (2021) uvádí, že tento způsob kontroly je nedostatečný, protože odsouzený si může po nějaké době celkem snadno vytipovat, kdy ke kontrole dojde a trest tímto způsobem mařit. Vzhledem k už tak velké přetíženosti probačních úředníků jsou tyto namátkové kontroly zároveň neefektivní. O tomto tématu jsem hovořila s některými probačními úředníky, podle nichž jsou sice náramky dobré, ale přesto je i v rámci tohoto trestu lidský faktor nezastupitelný. Probační úředník může při návštěvách na odsouzeného působit, vést k ho řádnému způsobu života a poskytovat mu stejné služby jako v případě probačního dohledu. Z uvedeného tedy vyplývá, že optimální by byla kombinace obou způsobů kontroly.

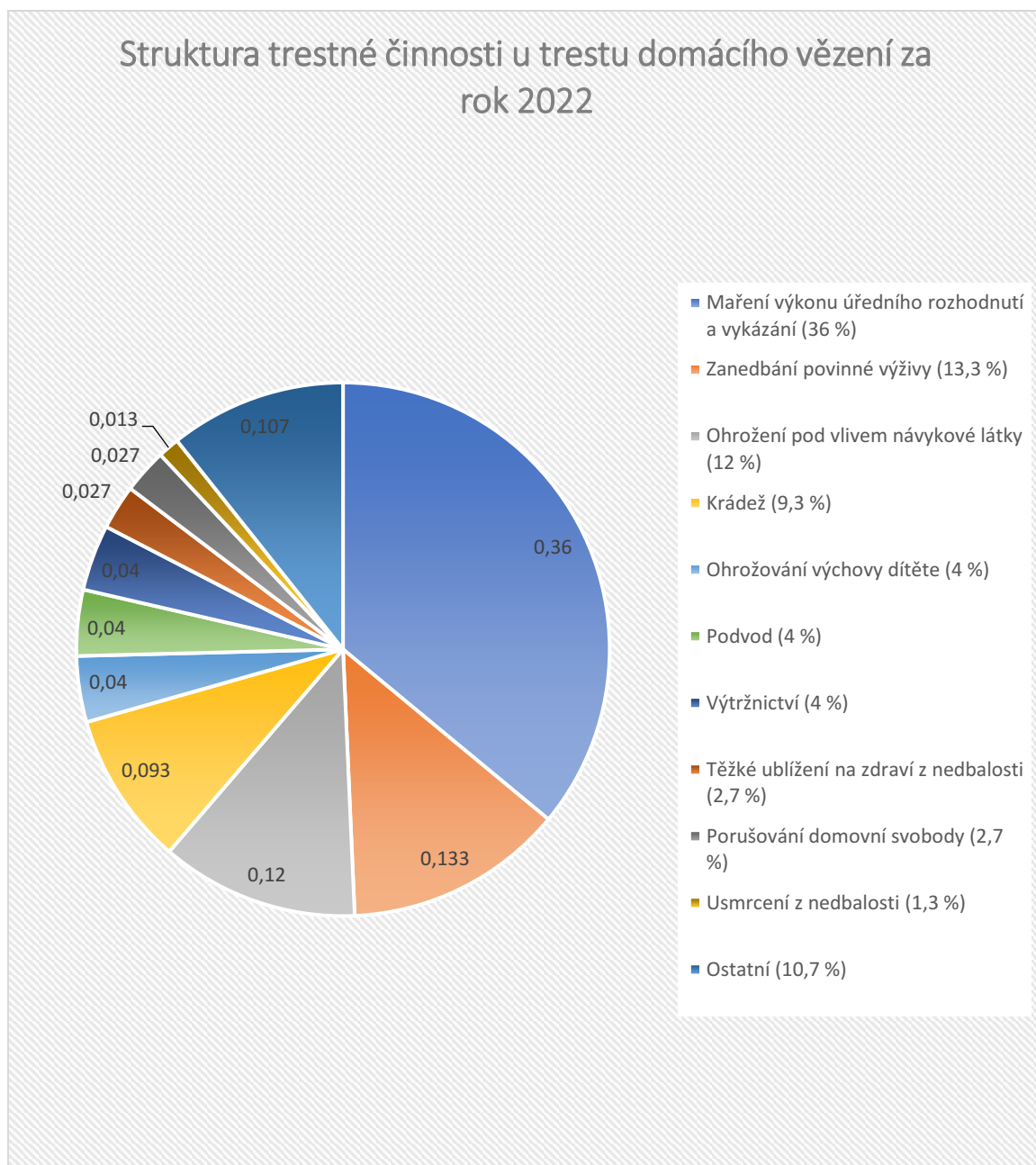
3.2.2 Četnost TDV a struktura trestné činnosti v letech 2018-2022

V posledních 5 letech případů TDV ubývá. Jak je vidět na grafu níže, nejvyšší počet byl zaznamenán v roce 2019, kdy byl TDV uložen 248 odsouzeným. Od té doby došlo k rapidnímu poklesu ukládání této alternativní sankce (PMS, 2023).

Graf č. 8 – Počty nových případů trestu domácího vězení (PMS, 2023, s. 43-44)

Nejčastější trestný čin, za který byl uložen TDV v roce 2022, byl trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, s vysokými 36 %. V menší míře je na druhém místě zastoupen trestný čin zanedbání povinné výživy, a to v 13,3 % případů. Detailní strukturu trestné činnosti popisuje následující graf.

Graf č. 9 – *Struktura trestné činnosti u trestu domácího vězení za rok 2022* (PMS, 2023, s. 47)

4. Oběti trestných činů

Nedílnou součástí agendy PMS je péče o oběti trestných činů a spolupráce s nimi. Pojem *oběť* upravuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Ten vznikl jako důsledek znevýhodněného postavení oběti v trestním řízení. Kromě toho, že rozšiřuje práva obětí, se také ve větší míře zaměřuje na jejich ochranu a klade požadavky na orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ), aby s obětí jednaly s respektem a poskytovaly jí důležité informace (Velikovská, 2016). Řečí tohoto zákona se oběti „*rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil nebo měl obohatit*“ (Zákon č. 45/2013 Sb., § 2 odst. 2). Pokud pachatel svým trestným činem zapříčinil smrt oběti, jsou v tomto případě oběti příbuzní v přímém pokolení, sourozenci, manžel či registrovaný partner (tamtéž, § 2 odst. 3).

Zákon o obětech trestných činů rovněž definuje pojem zvlášť zranitelné oběti, do jehož výčtu spadá dítě, fyzicky, mentálně či psychicky handicapovaná osoba, oběť trestného činu obchodování s lidmi a oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (tamtéž, § 2 odst. 4).

4.1 Péče o oběti trestných činů v kontextu PMS

PMS v rámci péče o oběti trestných činů úzce spolupracuje s nestátními organizacemi, a to v průběhu celého trestního řízení. Nejvýznamnější neziskovou organizací na našem území, která se obětem trestných činů věnuje, je bezpochybně *Bílý kruh bezpečí*. Ten začal poskytovat své služby v roce 1991.

Z důvodu dlouhodobého nepříznivého postavení obětí v rámci trestní české justice, iniciovala PMS ve spolupráci s Asociací občanských poraden vývoj platformy, která by obětem poskytovala právně-sociální služby podpůrného charakteru. Vznikl tak projekt *Specializované a komplexní poradenství obětem trestných činů*. Tento projekt si klade za cíl „*zkvalitnit a rozšířit spektrum služeb pro oběti a usnadnit jejich návrat k běžnému životu*“ (Tomiková a Štern, 2010, s. 200). PMS tedy vedle poskytování základního poradenství usiluje o

zprostředkování mediace mezi pachatelem a obětí a poskytuje vhodné kontakty na neziskové organizace (tamtéž).

Mezi další nevládní organizace poskytující pomoc obětem trestných činů ve spolupráci s PMS patří například *Liga lidských práv*, *České sdružení obětí dopravních nehod* či *ROSA*.

4.2 Viktimizace

Pojmem viktimizace rozumíme proces, kdy se člověk stává obětí. Vědní obor, který se zabývá viktimizací, chováním obětí a vztahy mezi obětí a pachatelem se nazývá viktimologie.

Proces viktimizace ve většině případů ovlivňuje již existující vztah mezi pachatelem a obětí. U různých typů trestné činnosti hrají menší či větší roli, například u majetkové trestné činnosti je tento vztah většinou zanedbatelný (pokud se nejedná o krádež v rodině), naopak u trestných činů násilných či mravnostních hraje předchozí vztah velmi důležitou roli (Musil, 2019).

4.2.1 Sekundární viktimizace

Častou chybou, které se dopouštějí jak OČTŘ, tak advokáti či média nebo dokonce sociální okolí oběti, je sekundární viktimizace. Sekundární viktimizace je druhotné zraňování oběti, ke kterému dochází právě ve fázi trestního řízení. Důvodem většinou bývá neochota oběti spolupracovat s OČTŘ, ta nicméně může být podmíněna strachem ze stigmatizace (Čírtková, 2014).

Spouštěčem sekundární viktimizace často bývá nevhodná reakce výše zmíněných zúčastněných na spáchaný trestný čin vzhledem k oběti. To může mít podobu zpochybňování, očerňování, nerespektování soukromí či poškozování dobrého jména. Tyto reakce pak oběti přinášejí tzv. sekundární rány, které jsou zpravidla psychického charakteru, a mohou oběť zraňovat dokonce více než samotný trestný čin. Jedná se o různé negativní pocity, pocity stigmatizace, exkluze či pocity nespravedlnosti (tamtéž).

4.2.2 Terciární viktimizace

Méně častým jevem, leč natolik závažným, že bych ho zde ráda zmínila, je terciární viktimizace. Ta se projevuje tím, že se oběť s následky trestného činu vzpamatovává léta nebo k úplnému uzdravení nedojde vůbec. Trestný čin oběť natolik duševně poznamená, že pak není schopna například navštěvovat podobná místa, kde k trestnému činu došlo či dokonce skončí v dosavadním zaměstnání nebo nějakým jiným způsobem razantně změní svůj dosavadní způsob života. Terciární viktimizace však není vázána na závažnost trestného činu – dochází k ní často u vulnerabilních osob. Tyto oběti pak velmi těžce hledají cestu zpět do většinové společnosti a často rezignují na své sny a plány (Velikovská, 2016).

Praktická část

5. Cíl výzkumu

Výzkumná část mé bakalářské práce se zaměřuje, jak již název samotné práce napovídá, na problematiku klientů PMS. V jednotlivých kazuistikách se zajímám o všechny aspekty klientova života – popisuji strukturu trestné činnosti, zkoumám ekonomické, sociální a rodinné poměry, a mapuji průběh probačního dohledu.

6. Charakteristika zkoumaného souboru

Pro účely mého zkoumání jsem vypracovala 4 kazuistiky. Jedná se o 2 muže a 2 ženy dospělého věku. Všichni jsou nebo v minulosti byli klienty PMS.

Sběr informací a dat probíhal během mé stáže ve středisku PMS, kde jsem strávila 3 měsíce od února do dubna roku 2023.

7. Metoda (nástroj) výzkumu

Ve své výzkumné části jsem vypracovávala kazuistiky metodou analýzy spisové dokumentace klientů. Ta zpravidla obsahuje jejich opis z evidence rejstříku trestů, rozsudky, trestní příkazy a usnesení příslušných soudů, pozvánky na konzultaci do střediska PMS, záznamy z konzultací a osobní dokumentaci klienta, jako je pracovní a nájemní smlouva. Pokud proběhne mezi probačním úředníkem a klientem e-mailová či poštovní korespondence, nachází se ve spisové dokumentaci taktéž. U 3 ze 4 klientů jsem se osobně zúčastnila konzultace na středisku PMS.

7.1 Formulace výzkumných otázek

- S jakými problémy se klienti PMS setkávají nejčastěji?
- Jak velkou roli v jejich životě hraje problematika závislostí?
- Jaká je jejich ekonomická situace a s tím související bytové zázemí?
- Jaké je jejich rodinné a sociální prostředí?

- Jak přistupují k uloženému probačnímu dohledu?

8. Způsob provedení výzkumu

Kazuistiky byly vypracovávány výhradně z podkladů ze spisové dokumentace klientů. Veškerá jména byla z důvodu zachování anonymity pozměněna. Pro výzkumný design jsem zvolila případovou studii neboli kazuistiku. Ta se řadí do kvalitativního výzkumu, který umožňuje detailněji prozkoumat a popsat určitý sociální jev a není vázána na předem stanovené hypotézy (Švaříček a Šed'ová, 2007).

9. Kazuistiky

Jednotlivé kazuistiky jsou děleny do 5 oddílů. První oddíl se zabývá trestnou činností klienta, výkony předchozích trestů (pokud takové byly) a problematikou závislostí. Druhý oddíl se zaměřuje na klientovy rodinné vztahy a případné problémy v nich. Třetí oddíl se zabývá ekonomickou situací, která poměrně často hraje velkou roli v kontextu analýzy rizik recidivy. Čtvrtý oddíl pak nastiňuje partnerský život klienta či jeho přátelské vztahy, protože i to jsou faktory, které ve velké míře mohou ovlivňovat páchaní trestné činnosti. Poslední oddíl mapuje průběh probačního dohledu a vzájemný vztah mezi klientem a probačním úředníkem. Kazuistiky jsou členěny následovně:

- osobní anamnéza a páchaná trestná činnost
- rodinné vztahy
- ekonomická situace a bydlení
- přátelské a partnerské vztahy
- průběh probačního dohledu

9.1 Marta

9.1.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost

Martě je 66 let a na středisko PMS dochází od roku 2021. Dohled jí byl uložen spolu s podmíněným propuštěním z VTOS na zkušební dobu v délce 5 a půl roku. Spolu s tím má

povinnost podle svých sil nahradit či odčinit nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobila a zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek. Marta spáchala zvláště závažný zločin vraždy podle § 140 TRZ ve stadiu pokusu, za což byla odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 7 let a 6 měsíců. Jednalo se o potyčku mezi ní a jejím druhem. Došlo k hádce, při které se Marta, která je vznětlivé povahy neudržela, a bodla v opilosti svého partnera nožem. Partner útok přežil. Podle opisu rejstříku trestů se jedná o první trestný čin, který Marta spáchala.

Díky bezproblémové adaptaci na podmínky výkonu trestu a výbornému chování, byla Marta z VTOS propuštěna o 2 roky dříve. Zpočátku byla umístěna ve standardním oddílu věznice typu ostraha do kategorie nezaměstnaných odsouzených žen, nicméně projevovala zájem o pracovní zařazení, a tak byla převedena do nejmenovaného pracoviště v okolí věznice. Z důvodu bezproblémového výkonu trestu se Marta zanedlouho dostala z věznice s vysokým stupněm zabezpečení do věznice se středním stupněm zabezpečení. Během pobytu ve věznici se klientka zúčastňovala zájmových i speciálně výchovných aktivit, absolvovala například program *Ovládej se*, kde pracovala na rozvoji sociálních dovedností a zvládání zátěžových situací bez agresivních projevů. Program zacházení, který byl Martě stanoven, plnila řádně a v celém rozsahu. Po 4 letech strávených ve VTOS byla Marta zařazena do výstupního oddílu, kde se podílela na úklidu prostor, absolvovala kurz vaření a sebeobslužných činností a také se zúčastňovala komunitních setkání, kde s ostatními odsouzenými řešila možné sociální problémy, které mohou nastat během života na svobodě. Za celou dobu ve VTOS nebyla ani jednou kázeňsky potrestána, naopak byla několikrát odměněna za dobré chování.

Z usnesení vyplývá, že pobyt ve VTOS splnil u Marty svůj účel a odsouzená je schopna plné resocializace zpět do společnosti. Svého činu lituje a má na něj kritický náhled.

Co se týče duševního stavu klientky, vycházela jsem ze dvou znaleckých posudků z odvětví psychiatrie a psychologie. První byl proveden před nástupem do VTOS a druhý těsně před podmíněným propuštěním, tedy s odstupem 5 let. V prvním znaleckém posudku se uvádí, že Marta trpí smíšenou poruchou osobnosti, která se projevuje disocialitou, emoční labilitou, nezdrženlivostí, nestálostí a sníženou frustrační tolerancí. V důsledku nadměrného užívání

alkoholu se u klientky rozvinula deprivace osobnosti, která se projevuje citovým oploštěním, ztrátou zájmů o cokoliv a zprerháním sociálních kontaktů. Dle znaleckého posudku má také Marta tendence ke lhaní a racionalizaci vlastního negativního chování. Obecně ve vztahu k druhým lidem převládá negativismus, nepřátelství a vztahovačnost. Co se týká intelektových schopností, disponuje Marta intelektem průměrným a taktéž průměrnými paměťovými schopnostmi. V oblasti sociálního intelektu se průměru vymyká a přibližuje se hranici patologie.

Znalecký posudek, který byl vypracován před podmíněným propuštěním je o poznání pozitivnější. Uvádí se v něm, že Marta je společenské povahy, byť emočně méně vyrovnané a výše zranitelné, avšak s dobrou schopností své emoce ovládat. Psychiatr taktéž vyvrátil klientčinu poruchu osobnosti, nicméně poukázal na histriónské osobnostní rysy. Rovněž byla vyvrácena deprivace osobnosti, která byla před 5 lety diagnostikována kvůli nadměrnému užívání alkoholu, které se Marta zbavila díky abstinenci ve VTOS. Znalec dále uvádí, že pokud bude Marta abstinovat i nadále, dostává se riziko recidivy násilné trestné činnosti na nulu. Co se týče klientky resocializace, ta může být podle znalce úspěšná, zejména pokud klientka zahájí ambulantní protialkoholní léčbu. Oproti vyšetření z roku 2016 Marta svého činu nyní lituje a má na něj kritický náhled.

Marta alkohol zneužívá od svých 20 let, k jejímu nadměrnému užívání však došlo až v jejích 47 letech, kdy v důsledku toho přestala pracovat na plný úvazek a vykonávala pouze brigády. Také se velmi narušily vztahy s rodinou, došlo k zanedbání sociálních kontaktů i k zanedbání k sobě samé. O protialkoholní léčbu se však do doby, než byla odsouzena, nikdy nezajímala.

Ve středisku PMS je Marta testována na přítomnost alkoholu, zatím vždy vyšel test negativní, klientka nicméně přiznává, že si doma dá pivo a víno v rozumné míře. Tvrdí, že tvrdý alkohol nekonzumuje vůbec. V době, kdy byl její alkoholismus na vrcholu, byla schopna denně vypít celou lahev vodky. Lze tedy konstatovat, že v tomto ohledu tedy dosáhla určitého pokroku.

Marta je vyučená v oboru zlatnice-klenotnice. V tomto oboru pracovala po celý svůj produktivní život.

9.1.2 Rodinné vztahy

Klientka je přes 20 let rozvedená. Její bývalý manžel zemřel během Marty pobytu ve vězení. Má s ním jednu, dnes už zletilou dceru, která má již své dítě. S bývalým manželem i se svou dcerou udržovala pravidelný kontakt i ve VTOS. Po propuštění se ji snažila vyhledat, ale na úřadě jí řekli, že bydliště dcery prozradí pouze za poplatek 500 Kč, což si Marta nemohla dovolit. Argumentuje tím, že kdyby dcera chtěla, tak si Martu vyhledá, neboť je sociální pracovnice.

O jiných rodinných příslušnících není ve spisové dokumentaci zmínka.

9.1.3 Ekonomická situace a bydlení

Marty ekonomická situace je po mnoho let velmi špatná. V současné době je poživatelkou starobního důchodu, který pobírá ve výši 11 000 Kč, z toho 7 000 platí nájem. Z tohoto důvodu momentálně zvažuje, že si zažádá o příspěvek na bydlení. Do doby, než jí byl starobní důchod přiznán, pobírala dávky hmotné nouze. Od svých 47 let nemá stálé zaměstnání, a tudíž ani stálý příjem, kterým by byla schopna pokrýt veškeré výdaje.

Před spácháním trestného činu spala střídavě u známých, přátel a střídavě venku. V době spáchání měla se svým partnerem pronajatou garsoniéru, neboť byli na placení nájmu dva, a tak to šlo snadněji. Hned po propuštění z VTOS zamířila do azylového domu, kde ale nebyla spokojena, a tak opět chvíli přespávala u známých. Našla si nového přítele, ke kterému se nastěhovala, přítel ale bohužel po necelém dvou měsíčním soužití zemřel, a Marta se musela z bytu odstěhovat. Přespávala v odstaveném autě, ze kterého jí dostal její známý a pronajal ji chatku, ve které v současné době Marta bydlí. Dle zprávy z návštěvy v místě bydliště, je chatka k obývání podle úředníka, který návštěvu vykonával, nedostačující – není dostatečně zateplená a chybí jí sociální vybavení, jako je WC a sprcha. Klientka je v ní víceméně spokojená, uvádí,

že má svůj klid a není vystavena žádnému nebezpečí, jako v ulicích města. Nicméně se bojí nadcházející zimy, protože už jí dochází dřevo.

9.1.4 Přátelské a partnerské vztahy

Marta má mnoho známých a přátel, z podobné sociální vrstvy. Ráda se chlubí tím, že zná všechny bezdomovce ve městě. Tato skutečnost koresponduje i se znaleckým posudkem, který byl proveden před propuštěním z VTOS – Marta je velmi společenská.

Co se týče vztahů partnerských, je klientka rozvedená, což už jsem zmiňovala výše. Po svém manželovi měla jeden vážný vztah, a to s mužem, který se nakonec stal obětí jejího násilného trestného činu. Jejich vztah byl, zejména kvůli nadměrnému požívání alkoholu obou z nich, velmi dynamický – plný hádek, rozhodů a šťastných návratů k sobě. Na základě výpovědi jejího partnera po spáchaném trestném činu, se domnívám, že partner měl Martu opravdu rád. Soudím tak dle toho, že se za ní u soudu přimlouval, aby dostala nižší trest. Uvedl, že Marta jednala v nepřítomnosti, a rád by se pokusil dát jejich vztah opět do pořádku. Během výkonu trestu byl však jejich kontakt přerušen. Klientka přesně neví, kde se její bývalý partner momentálně nachází, ani jestli je vůbec naživu. Zaslouchla prý nějaké zvěsti o tom, že by měl být v léčebně dlouhodobě nemocných, není si tím však jista a pátrat po něm nechce.

9.1.5 Průběh probačního dohledu

Probační dohled zahájila v podstatě sama klientka, kdy se dostavila na středisko PMS hned po propuštění z VTOS. V praxi to ale probíhá tak, že PMS musí být nejdříve k dohledu pověřeno soudem, což chvíli trvá. V době, kdy PMS pověření dostalo se však Martu již nepodařilo kontaktovat. Bylo to tak z toho důvodu, že při první návštěvě sdělila, že se nachází v azylovém domě, nicméně mezitím se z něj odstěhovala, a tak nebyla k zastižení.

Po nějaké době se tedy Marta do střediska vydala sama a probační dohled započal. V průběhu dohledu byla postoupena z důvodu změny bydliště do jiného střediska. V současné době dochází klientka na PMS v nejkratších možných intervalech, tedy 1x za měsíc. Probační plán dohledu plní a vzhledem k její upovídánosti a otevřenosti mají konzultace s ní příjemnou

atmosféru. Často se rozpovídá natolik, že jí probační úřednice musí vracet k tématům, která jsou potřeba probrat vzhledem k dohledu. Marta se na konzultace dostavuje ve stanovených termínech a probační dohled plní řádně.

9.2 Otakar

9.2.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost

Otakarovi je 48 let a na PMS dochází od zimy 2022. Podle opisu rejstříku trestů, ve kterém má 12 záznamů, se jedná o muže s velmi pestrá trestnou minulostí. Poprvé byl podmíněně odsouzený v roce 1998, a to za §247 TRZ (krádež) se zkušební dobou v délce 10 měsíců, ve které se osvědčil. O 2 roky později byl podmíněně odsouzený s dohledem, tentokrát za §248 TRZ (zpronevěra). Zkušební doba mu byla vyměřena v délce 12 měsíců, ve které se opět osvědčil. Od té doby se v jeho opisu rejstříku trestů opakují dvě stejné trestné činnosti, a to §196 TRZ (zanedbání povinné výživy – celkem 5x) a §337 TRZ (maření výkonu úředního rozhodnutí – celkem 5x). Maření výkonu úředního rozhodnutí spočívalo v porušení zákazu motorových vozidel. V 9 případech se bez problémů osvědčil, v jednom mu byla zkušební doba prodloužena o dalších 18 měsíců, v dalším mu pak byl na základě opakovaného maření podmíněný trest přeměněn na nepodmíněný, a to v celkové výměře 2 let.

Celkový výčet Otakarových trestů tedy obsahuje: 1x nepodmíněný trest odnětí svobody, 5x podmíněný trest odnětí svobody (z toho 3x s dohledem), 3x trest obecně prospěšných prací a 1x peněžitý trest. Podmíněné odsouzení s dohledem, které Otakar aktuálně na PMS vykonává, bylo uloženo opět za stejné maření výkonu úředního rozhodnutí, a to na 2 roky. Do konce dohledu mu zbývá rok.

Vyučil se tesařem na středním odborném učilišti. Po ukončení studia nastoupil na rok na povinnou základní vojenskou službu. Celý pracovní život se věnuje svému oboru, a to tesařině. Během svého pracovního života si zkusil roli zaměstnance, ale v současné době pracuje již několik let jako OSVČ, a to v Německu.

Alkohol pije denně, přiznává jedno až dvě piva po obědě. Žádné omamné a psychotropní látky neužívá ani v minulosti nikdy neužíval. Na protialkoholní léčbu nikdy nedocházel, ani to

nezvažuje. Na základě spisové dokumentace lze ale konstatovat, že Otakar má s alkoholem problém, neboť většinu trestných činů spáchal pod jeho vlivem.

9.2.2 Rodinné vztahy

Otakar je rozvedený a má tři dcery – již zletilou Olgu, Anetu, která je ve druhé třídě na základní škole a nejmladší Vandu, které jsou 4 roky. Každou dceru má z jiného manželství, ani s jednou partnerkou už žádný intenzivnější kontakt neudrží, kromě formálních rozhovorů týkajících se dcer a placení výživného na ně. Matka Anety je v terminálním stadiu nevléčitelné nemoci, a tak si Anetu bude brát do adopce současný manžel její nemocné matky. Otakarovi se to zprvu nelíbilo, ale dnes už je s tím smířený a neprotestuje. S matkou nejmladší Vandy nemá Otakar přesně stanovený styk. Bere si Vandu kdykoliv má volno z práce, to většinou bývá každé tři týdny a má ji u sebe celých sedm dní. Mají spolu velmi hezký vztah, rád by si ji vzal do výhradní péče, protože se domnívá, že její matka se o ni nestará dobře. Otakara to velmi trápí, prý se o Vandu často starají různí lidé, když její matka tráví večery v hospodě. Klient má s matkou Vandy z těchto důvodů velmi napjatý vztah. Matka Vandy se často snažila znemožnit styk Otakara s jeho dcerou. Jednou, když chtěl Otakar vzít svou dceru k moři, její matka ji odmítla zařídit cestovní pas. Veškeré hádky mezi Otakarem a jeho bývalou partnerkou pramení z těchto důvodů, a jejich vzájemný vztah je velmi narušený.

9.2.3 Ekonomická situace a bydlení

Otakar si měsíčně přibližně vydělá v čistém 25 000 Kč. V současné době žádné dluhy nemá. Dlužné výživné má zaplacené a nedlužné pravidelně hradí. Bydlí sám v pronajatém dvoupokojovém bytě, kde je velmi spokojený.

Otakarova ekonomická situace je celkem stabilní – má stálý příjem, nikomu a nikde nedluží a výživné platí pravidelně. Bydlení má důstojné a nic nenasvědčuje tomu, že by o něj měl přijít.

Jediný chvilkový výpadek v jeho příjmu byl v době, kdy přišel k úrazu a nemohl pracovat. Jako OSVČ tak nemá nárok na nemocenskou a přišel tak o hodně peněz. Nicméně má našetřeno dostatečné množství peněz tak, aby si pokryl všechny základní potřeby.

9.2.4 Přátelské a partnerské vztahy

Se svými třemi bývalými partnerkami nemá Otakar moc dobrý vztah a neudrhuje s nimi žádný pravidelný kontakt. Velmi napjatý vztah má zejména s matkou malé Vandy, která o svou dceru nepečuje podle Otakarových představ. V současné době má Otakar novou přítelkyni Zuzanu, která se o něj starala během úrazu.

O žádných přátelích ve spisové dokumentaci bohužel zmínka není.

9.2.5 Průběh probačního dohledu

Současný dohled je již klientův třetí, a tak PMS a její činnost dobře zná. Souběžně s dohledem vykonává i trest obecně prospěšných prací, který už má skoro odpracovaný. Bohužel ho nemohl nějaký čas vykonávat, kvůli vážnému pracovnímu úrazu. Celkově ale Otakar podmínky vyplývající z uloženého dohledu plní řádně, s probační úřednicí vychází velmi dobře, informuje ji o významných skutečnostech nastalých v jeho životě a spolupráce s ním je naprosto bezproblémová. Vzhledem ke své bohaté trestní kariéře, si je Otakar vědom možných rizik v případě páchaní dalšího protiprávního jednání.

Co se týče Otakarovi docházky, s ohledem na docházku ostatních klientů, je ta jeho skoro až ukázková. Na konzultaci nepřišel pouze jednou, a to kvůli pracovnímu úrazu, který jsem již zmiňovala výše.

Ač se Otakar jeví jako ukázkový, bezproblémový klient, není zcela vyloučeno, že nebude dál páchat trestnou činnost, a to i přesto, že podmínky dohledu plní výborně, a to vzhledem k velmi krátkým intervalům mezi pácháním trestné činnosti, které se pohybují okolo 2 let.

9.3 Lukáš

9.3.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost

Lukášovi je 26 let a na PMS dochází 3 roky. Dohled mu bude za pár měsíců končit. Dle opisu z evidence rejstříku trestů je trestán podruhé. První trestný čin spáchal ve svých 21 letech. Jednalo se o ublížení na zdraví (§ 146 TRZ). Za tento úmyslný trestný čin mu bylo uloženo podmíněné odnětí svobody na 7 měsíců se zkušební dobou v trvání 12 měsíců. Než se toto obvinění však stihlo dostat k soudu, byl Lukáš obžalován z dalších trestných činů, a to z výtržnictví (§ 358 TRZ), poškození cizí věci (§ 228 TRZ) a z krádeže vloupáním (§ 205 TRZ). Za to mu byl rozhodnutím soudu uložen souhrnný trest podmíněného odnětí svobody na 12 měsíců se současným vyslovením dohledu v trvání 36 měsíců.

Co se týče Lukáše vzdělání, dokončil pouze základní školu a na střední školu se ani nehlásil. V současné době si plánuje na úřadu práce zažádat o rekvalifikační kurz.

Lukáš byl řadu let aktivním uživatelem pervitinu, ještě před zahájením probačního dohledu. V době zahájení dohledu byl Lukáš tzv. „čistý“, nicméně během tří let, kdy dohled trvá, několikrát relapsoval. V průběhu dohledu Lukáš tvrdil, že tvrdé drogy již nebere, dle jeho slov to neřeší žádné problémy, ba naopak je pervitin ještě více prohlubuje a moc dobře ví, jak těžké je s jeho užíváním přestat. Přiznává, že marihuanu užívá na denní bázi a nemůže bez ní být. Na žádné protidrogové léčení nikdy nedocházel. Lukáš spáchal trestný čin, za který mu byl uložen dohled probačního úředníka, pod vlivem alkoholu. Uvádí, že od té doby tvrdý alkohol neužil, nicméně přiznává, že si čas od času dá pivo.

9.3.2 Rodinné vztahy

Lukáš vyrůstal v dětském domově, odkud si jej v jeho 5 letech adoptovali noví rodiče. S adoptivními rodiči nemá moc dobrý vztah, má pocit, že se mu v dětství naplno nevěnovali, jelikož měli už své vlastní děti odchované. I přesto je jim ale vděčný, že si je se sestrou z dětského domova vzali oba, nerozdělili je, a poskytli jim zázemí. Na své biologické rodiče si Lukáš nepamatuje. Jeho sestra je o dva roky mladší. V současné době není jejich vztah příliš

dobrý, Lukáš jí dle jeho slov vždy se vším nezištně pomohl, ale když teď potřebuji pomoci on, sestra se k němu obrátila zády. O jiných rodinných příslušnících ve spisu zmínka není.

9.3.3 Ekonomická situace a bydlení

Lukáš nemá žádné stálé zaměstnání, chodí na tzv. „melouchy“ (práce na černo bez smlouvy), jelikož je zadlužený a z oficiálně uznané mzdy by mu nic nezbylo. Jednorázové brigády mají manuální charakter. Lukáš je velmi šikovný a manuální práce, jako jsou různé opravy či stavby jej baví.

Své pohledávky, jako jsou náklady na trestní řízení, náhradu škody, pokuty a dluh na zdravotním pojištění, si nehradí. Byl hlášen na úřadě práce a nějakou dobu pobíral dávky hmotné nouze, bohužel se ale jednou nedostavil a byl z registru vyřazen. Obecně lze říci, že co se majetkové situace týká, není na tom Lukáš nejlépe. Rád by podnikl potřebné kroky za účelem oddlužení, nejprve chce však vyřešit svou bytovou situaci.

Lukáš byl většinu času, kdy trvá dohled, bezdomovcem. V zimních měsících přespával u různých známých a v létě venku. Jednu dobu přespával v dřevěné chatce, kterou si sám postavil. Na poslední konzultaci, kdy jsem Lukáše osobně viděla, nám plný nadšení říkal, že si konečně našel bydlení, a to na ubytovně. Bydlí tam se svojí novou přítelkyní, která mu finančně pomáhá. Na ubytovně je velmi spokojený, má svoji postel, střechu nad hlavou, sprchu a za pár korun si může i vyprat.

Vzhledem k jeho dynamickému a velmi proměnlivému životnímu stylu nicméně vyvstává otázka, jak dlouho si Lukáš dokáže bydlení udržet.

9.3.4 Přátelské a partnerské vztahy

Lukáš je nedůvěřivé povahy, a tak je jeho okruh přátel spíše úzký. Sám uvádí, že se v kamarádech několikrát spletl, a tak si raději drží odstup. Často zmiňuje jednoho kamaráda, se kterým chvilku i bydlel.

Na začátku probačního dohledu měl Lukáš dlouholetou přítelkyni, se kterou se několikrát rozešli a zase k sobě vrátili. Jejich vztah byl velmi dynamický a zcela určitě hrál

v Lukášově životě velkou roli, jelikož je její jméno ve spisu často skloňováno. Jejich vztah měl za následek i jeden z Lukášových spáchaných trestných činů, a to poškození cizí věci, kdy při jedné z hádek, rozbil doma přítelkyni francouzské okno vedoucí do zahrady. Po letech byl jejich vztah už natolik toxický, že se oba rozhodli jej ukončit. Lukáš se s tím dlouho srovnával, dnes nicméně uvádí, že to má v sobě uzavřené a že ví, že je to tak pro oba lepší.

Momentálně má Lukáš novou přítelkyni, která má na něj dle mého názoru velmi dobrý vliv. Díky ní si konečně našel důstojné bydlení a celkově se snaží dát si život do pořádku.

9.3.5 Průběh probačního dohledu

Vzhledem k absenci stálého zázemí má Lukáš s docházkou na PMS značné problémy. Často ztrácí telefon a nemá stálý přístup k internetu, aby se z domluvených schůzek včas omluvil alespoň prostřednictvím e-mailu. Problémy mu také činí spolupráce s ostatními orgány činnými v trestním řízení, jelikož je pro ně v podstatě nekontaktní. Je hlášen na úřadě, kam mu chodí veškerá pošta, přebírá si ji ale velice nepravidelně. Ze záznamů konzultací vyplývá, že Lukáš má s probačním úředníkem dobrý vztah, založený na vzájemné důvěře a respektu. Ve spisu je přiložena i e-mailová korespondence, kde se Lukáš probačnímu úředníkovi upřímně omlouvá za svou nespolehlivost a děkuje za trpělivost, kterou s ním úředník má.

9.4 Lucie

9.4.1 Osobní anamnéza a páchaná trestná činnost

Lucii je 39 let a byla klientkou PMS od roku 2017 do roku 2021. Podle opisu z evidence rejstříku trestů se jedná o klientku s bohatou trestní minulostí.

Poprvé byla trestána v roce 2008 pro trestný čin úvěrového podvodu (§ 250b TRZ), za což ji byl vyměřen podmíněný trest odnětí svobody v délce 3 let se zkušební dobou v trvání 18 měsíců. Trest byl Lucii proměněn na nepodmíněné odnětí svobody v délce 3 let, byla však propuštěna o 8 měsíců dříve díky amnestii.

Po půl roce na svobodě spáchala další trestnou činnost, a to krádež vloupáním (§ 205 TRZ), která se opakovala celkem 4x. Nejprve byla odsouzena k podmíněnému trestu odnětí

svobody v trvání 10 měsíců se zkušební dobou v délce 24 měsíců. Zkušební doba ji byla pro porušení podmínky prodloužena o další rok, načež byl klientce trest proměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 10 měsíců, odkud měla pevný výstup.

Za krádež vloupáním byla trestána podruhé, tentokrát byla odsouzena k trestu obecně prospěšných prací v rozsahu 200 hodin, které však nevykonala, a tak ji byl trest opět přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody, tentokrát v délce 97 dnů.

Stejný trestný čin se opakoval o 2 roky později, za což byla Lucie odsouzena opět k trestu obecně prospěšných prací, tentokrát v rozsahu 157 hodin, které již vykonala.

K trestu obecně prospěšných prací byla klientka odsouzena potřetí, a to za stejný trestný čin. Výměra obecně prospěšných prací byla 300 hodin, Lucie je opět vykonala.

Poslední trestný čin, který se v opisu rejstříku trestů objevuje, je § 196 TRZ – zanedbání povinné výživy. Za tento čin byla Lucie odsouzena k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce 12 měsíců, se zkušební dobou 48 měsíců. Současně byl nad klientkou vysloven dohled.

Lucie má dokončené základní vzdělání. Navštěvovala střední odborné učiliště v oboru cukrářka, ale nedokončila jej.

Klientka byla 20 let závislá na pervitinu, který užívala nitrožilně. S jeho užíváním se pojí i páchaná trestná činnost. V jejím opisu rejstříku trestů se nejčastěji skloňuje § 205 TRZ (krádež vloupáním), což páchala vždy za účelem obstarání si peněz na drogy. Od svého prvního pobytu ve vězení se však již pervitinu nedotkla. Podle jejích slov měla první 4 dny po propuštění velké chutě, ale zvládla to, i když se setkala i s narkomany, se kterými se kamarádila před nástupem do VTOS.

Lucie je dobrý příklad toho, že pokud má člověk pevnou vůli, dokáže se z náruče drog vymanit. V průběhu dohledu začala spolupracovat s adiktologickou ambulancí, což ji dovedlo k úspěšnému získání syna zpět do své péče, ale především i zbavení se chutí na drogy. Byla zařazena do dvouletého doléčovacího programu a dle jejích slov ji tamní adiktologové velmi pomohli s její tíživou životní situací.

9.4.2 Rodinné vztahy

Lucie je svobodná a má 4 děti. Dnes již zletilého syna Matěje (v době zahájení dohledu mu bylo 14) a další 3 děti, které však dala k úplné adopci. Matěj byl v období mladšího školního věku velmi nemocný a nyní má invaliditu 2. stupně. Klientka tvrdí, že to však na synovi dnes není poznat, v dětství na tom byl mnohem hůř – nemohl chodit ani psát. Vztah mezi Lucií a jejím synem Matějem je hezký, Matěj za svojí matkou dokonce jezdil na návštěvy do VTOS.

Klientka má velmi dynamický vztah s matkou, která ji u sebe po propuštění z VTOS ubytovala. Po 3 měsících byla nicméně Lucie nucena se od matky odstěhovat, jelikož mezi sebou měly neshody. Lucčina matka má dokonce Matěje v pěstounské péči, Lucie by si však ráda Matěje chtěla vzít zpět do své výhradní péče sama. Poté, co se odstěhovala od matky, vídala Matěje vždy od středy do neděle. Jejich vztah vždy popisovala velmi pozitivně.

Lucie má 2 sourozence – bratra a sestru. Na základě spisové dokumentace usuzují, že jejich vztah nebude úplně dobrý, a to vzhledem k tomu, že když se Lucie ocitla na ulici, ani jeden sourozenec ji nepomohl. Otec klientky je několik let po smrti.

Syn začal od počátku roku 2019 dělat problémy. Začalo to ničením veřejného majetku a o 4 měsíce později ji přiznal užívání drog. O jeho péči se velmi snažila již od svého propuštění z VTOS, tedy v roce 2017. O 3 roky později, po mnoha pádech na dno, se ji to konečně podařilo. Spolupracovala s neziskovými organizacemi, adiktologickými ambulancemi a právními poradnami, které ji s opětovnou péčí o syna pomohly.

9.4.3 Ekonomická situace a bydlení

V roce 2017 po propuštění z VTOS a v počátku dohledu, bydlela Lucie u své matky. Na bydlení ji přispívala formou měsíčních nákupů v hodnotě 1000 Kč. Poté, co se od matky musela po neshodách odstěhovat, bydlela u své kamarádky, které hradila měsíčně nejdříve 2500 Kč, ale kvůli nestálé ekonomické situaci nakonec hradila kamarádce pouze 1000 Kč. Kamarádka po nějaké době nastoupila do VTOS, a tak se k Lucii do bytu přistěhoval její přítel, aby na hrazení nájmu nebyla sama. Soužití však vydrželo pouhý rok, přítel nakonec Lucii opustil.

Shodou okolností v téže době propustili v VTOS kamarádku, která původně v bytě bydlela, a tak Lucie na placení nájmu nezůstala sama.

Ani to však nedopadlo podle Lucčinyh představ. O půl roku později kamarádka Lucii z bytu vyhodila a obvinila ji z krádeže cenností, což Lucie kategoricky odmítala. V téže době opět přišla o práci a dostala se dle jejích slov na úplné dno. Musela jít bydlet do lesa do stanu. Rodina ji odmítla se slovy, že nejsou „žádná noclehárna“. O pár měsíců později si Lucie i přes velmi nepříznivou situaci našla brigádu, a následně i malý pokoj na ubytovně, kde nakonec bydlela i se svým synem, kterého se jí konečně podařilo dostat do své výhradní péče. Zaregistrovala se na úřadu práce, od kterého pobírala dávky, ze kterých bydlení zaplatila. Využívala i služeb potravinové banky, aby sebe i syna uživila.

Zaměstnání si Lucie našla během obdivuhodných 14 dnů po propuštění z VTOS. Pracovala brigádně jako pomocná síla v kuchyni za cca 18 000 měsíčně, kde ji zaměstnavatel přislíbil po zaučení smlouvu na hlavní pracovní poměr. To se bohužel nepovedlo a ze zaměstnání ji po 3 měsících propustili. V té době se věnovala jen příležitostným úklidům. Najít si jiné zaměstnání ji činilo velký problém, a to kvůli několika záznamům v trestním rejstříku.

V průběhu 4 let, kdy probíhal dohled, vystřídala klientka mnoho zaměstnání, ve valné většině případů se jednalo o práci na černo, a to vzhledem k dluhovému zatížení.

Co se týče dluhového zatížení, můžeme konstatovat, že je velké – zdědila po prarodičích dluhy ve výši 2,5 milionu korun, sama pak dluží na zdravotním, sociálním a na pokutách od dopravního podniku. S úroky celková částka činí dluh přibližně 5 milionů korun. Kvůli dluhům po prarodičích spolupracuje s organizací Beta.

Vzhledem k nestálosti zaměstnání, a tudíž i stálého příjmu, nebyla Lucie některé měsíce schopna platit matce výživné na Matěje. Podle jejích slov ho ale i tak finančně podporovala, například, když jel se školou na lyžařský výcvik, tak mu koupila novou zimní výbavu apod. Ze záznamů z konzultací však vyplývá, že se klientka velmi snažila výživné hradit. V měsíce, kdy si to mohla dovolit hradila i nad rámec vyměřené částky.

9.4.4 Přátelské a partnerské vztahy

V roce 2017, kdy byl s klientkou zahájen dohled, měla přítele, který na ni čekal i v době, kdy vykonávala trest VTOS. Přítel byl závislý na OPL, ale podle slov klientky s drogami přestal, když byla Lucie umístěna do VTOS. Vztah mezi Lucií a partnerem je taktéž velmi dynamický – v průběhu dohledu se dvakrát rozešli a dvakrát k sobě vrátili. Přítel v průběhu zmapovaných 4 let strávil i rok ve VTOS, odkud Lucii a jejího syna občasně finančně podporoval. Po jeho propuštění se k sobě s Lucií vrátili, a poslední informací je, že spolu bydlí v pronájmu, již bez Matěje. Ten se osamostatnil a bydlí se svým kamarádem.

O biologickém otci jejího syna není ve spisové dokumentaci zmínka.

Ve spisové dokumentaci jsou jen okrajově zmínění přátelé z minulosti, se kterými klientka přerušila veškeré kontakty. Jedinou výjimkou je výše zmíněná kamarádka, která u sebe Lucii nechala bydlet a po nástupu do VTOS ji přenechala i svůj byt.

9.4.5 Průběh probačního dohledu

Probační dohled plnila Lucie řádně, a to i přes velmi časté nepříznivé výkyvy v jejím životě. Za 4 roky se z konzultace omluvila jen dvakrát, a to z důvodu nemoci. Často žádala i o častější schůzky s probačním úředníkem. Ze spisu vyplývá, že PMS Lucii velmi pomohlo se zprostředkováním vhodných organizací, které klientce velmi pomohly, a to jak v oblasti drogové problematiky, tak v právních záležitostech o navrácení syna do péče.

10. Metoda vyhodnocení dat

Pro vyhodnocení dat a interpretaci výsledků jsem zvolila analytickou techniku tematického kódování. Tematické kódování slouží k vytvoření kategorií, mezi kterými se následně hledají shody a podobnosti mezi jednotlivými případovými studii (Švaříček a Šedřová, 2007).

11. Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Na základě zvolené analytické techniky tematického kódování jsem vytvořila kategorie, které se u klientů často objevují a vztahují se k výzkumným otázkám.

Každý život každé lidské bytosti je jedinečný a neopakovatelný, i přesto se ale v příběhů vybraných klientů objevují podobné životní linky a podobné problémy. Mezi potíže, se kterými klienti nejčastěji bojují, patří zcela určitě problematika závislostí, ekonomické problémy v podobě zadlužení a narušené rodinné či sociální vztahy. Všechny kategorie jsou vypsány v následující tabulce.

	Marta	Otakar	Lukáš	Lucie
Problémy se závislostí	ANO	nepřiznává	ANO	ANO
Narušené rodinné vztahy	ANO	NE	ANO	ANO
Narušené partnerské vztahy	ANO	ANO	ANO	ANO
Problémy s udržením si zaměstnání	ANO	NE	ANO	ANO
Problémy se stálým bydlením	ANO	NE	ANO	ANO
Zadlužení	NE	NE	ANO	ANO
Problémy s plněním probačního dohledu	NE	NE	ANO	NE
Problémy s plněním uložených omezení, podmínek a povinností	ANO	ANO	ANO	ANO

Tabulka č. 4 – Vytvořené kategorie z jednotlivých kazuistik

Problémy se závislostí

Problematiku závislostí přiznává 3 ze 4 klientů. U Marty se jedná o dlouholetý problém s alkoholem, který však nikdy neřešila až do umístění do VTOS, kde byla nucena se alkoholu

vzdát. Ve VTOS zvládla abstinenci dobře, a ta ji napomohla i k následnému propuštění a zlepšení jejího duševního stavu. V současné době přiznává, že neabstinuje úplně, ale přestala s konzumací tvrdého alkoholu. Trestný čin, za který byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, spáchala pod jeho vlivem.

Otakar sice odmítá, že by měl problémy se závislostí, jak jsem ale již uvedla v jeho kazuistice, většinu trestné činnosti páchal pod jeho vlivem. S určitostí tedy nelze problematiku závislosti konstatovat.

Lukáš, ač mu není ani 30 let, bojuje se závislostí na pervitinu poměrně dlouhou dobu. Odbornou pomoc kvůli tomu ale nikdy nevyhledal. Několikrát se mu podařilo pár měsíců pervitin nebrat, vždy se k němu ale opět vrátil. Od mladistvého věku je taktéž aktivním uživatelem marihuany. Tak jako u předchozích dvou klientů, i zde se užívání drog pojí s pácháním trestné činnosti. Lukáš všechny trestné činy spáchal pod vlivem pervitinu.

Lucie byla aktivní uživatelkou pervitinu téměř 20 let. Stejně jako všichni předchozí klienti, i ona páchala trestnou činnost pod jeho vlivem nebo za účelem obstarání si finančních prostředků k jeho koupi. Jako jediná ze 4 klientů však vyhledala pomoc odborníků a s určitostí můžeme říci, že drogy neužívala 4 roky. Jak je to s Lucií v současné době bohužel nevím, jelikož jí probační dohled skončil již v roce 2021.

U všech klientů je značná významná souvislost mezi užíváním alkoholu či OPL a pácháním trestné činnosti.

Narušené rodinné vztahy

Narušené či dokonce zprerhané rodinné vztahy se objevují u 3 ze 4 klientů. Marta přerušila kontakt se svojí dcerou, se kterou byla naposled ve spojení během jejího pobytu ve VTOS. Po klientčíným propuštění se ji dcera nesnažila nijak vyhledat, byť vzhledem k povaze její profese by se jí to snadno podařilo. Marta se o to pokusila, ale 500 Kč za poplatek pro vyhledání adresy jí byl cennější.

Lukáš nezná své biologické rodiče a s těmi adoptivními nemá dobrý vztah. Ze spisu lze vyčíst, že jeho adoptivní matka se snažila Lukášovi pomoci, ale její „míra trpělivosti“ nejspíše

přetekla. O svého syna již nejví zájem. Se svou sestrou má Lukáš také velmi komplikovaný vztah – on ji dle svých slov vždy nezištně pomohl, sestra však Lukášovi, když se ocitl ve stavu nouze, nikdy nepomohla.

V případě Lucie je signifikantní její narušený vztah s matkou. Ta měla svého vnuka (syna Lucie) v pěstounské péči. Po propuštění z VTOS u sebe nechala svou dceru bydlet, kvůli neshodám však soužití dlouho nevydrželo. Když se Lucie ocitla na ulici, matka ji zpět nevzala. To samé pozorujeme i u její sestry, která Lucii z ulice ven nepomohla. Vždy jí pomocné ruce podaly jen její kamarádky, které se k ní ale nakonec ale také otočily zády.

Narušené partnerské vztahy

Narušené partnerské vztahy se objevují u všech 4 klientů. Marta měla se svým dlouholetým partnerem vztah plný hádek, zejména kvůli nadměrnému požívání alkoholu obou dvou. Tato „toxicita“ vyústila až v to, že se její partner nakonec stal i obětí jejího závažného trestného činu.

U Otakara pozorujeme narušené vztahy zejména se svými bývalými partnerkami. Ve spise je nejčastěji skloňováno jméno té poslední, se kterou má nejmladší dceru Vandu. Oba si navzájem dělají naschvály a co se týká péče o dceru, ani jeden se o ní podle toho druhého nestará podle ideálních představ. V kontaktu s dcerou si nevycházejí vstříc.

Lukáš měl velmi toxický vztah s bývalou přítelkyní, který mu velmi ovlivňoval život. Jedna jejich hádka zapříčinila i spáchání trestného činu, kdy své přítelkyni doma rozbil okno.

Lucie měla dlouholetého partnera, který na ni čekal i během jejího pobytu ve VTOS. Nakonec se ale několikrát rozešli a opět se k sobě vrátili, což nenaznačuje „zdravý“ vztah. Jejich partnerství bylo taktéž velmi ovlivněno užíváním drog.

Problémy s udržení si zaměstnání

Problematiku s udržení si stálého zaměstnání pozorujeme u 3 klientů ze 4. Marta začala mít problémy s prací až v období starší dospělosti, kdy ve velké míře propadla užívání

alkoholu. Do té doby měla stálé zaměstnání jako klenotnice, pak už ale jen vykonávala nárazové brigády.

Lukáš kvůli svému vysokému zadlužení pracuje pouze na černo, jelikož z oficiálně uznané mzdy by mu nezbyl dostatek finančních prostředků na pokrytí základních životních potřeb. Z tohoto důvodu se mu dostává neblahých pracovních podmínek, neboť nemá práci podepřenou žádným kontraktem, který by mu přijatelné pracovní podmínky zajistil. V důsledku toho se mu několikrát stalo, že za vykonanou práci nedostal zaplaceno. Lukáš má s udržением si stálého zaměstnání problém i z toho důvodu, že de facto nemá domov a většinu roku bydlí na ulici. Kvůli absenci soukromí se mu několikrát stalo, že mu ostatní bezdomovci ukradli telefon a jiné osobní věci, bez kterých měl problém se do práce dostavit.

Lucie od svého propuštění z VTOS během 4 let, kdy probíhal její probační dohled, vystřídala mnoho zaměstnání. Podobně jako v případě Lukáše se často musela uchýlit k vykonávání práce bez smlouvy, z čehož plynuly podobné následky, jako neproplacení odpracovaných hodin. U Lucie však můžeme zpozorovat, že chození do práce ji obecně problém nedělá – to potvrzuje i fakt, že si zaměstnání našla již 2. týden po svém propuštění. V uklízečské agentuře vydržela i poměrně dlouho. Opustila ji až ve chvíli, kdy se ocitla na ulici a musela bydlet ve stanu. Časté změny zaměstnání korelují s jejím obecně velmi dynamickým životem, který prošel během 4 let mnoha velkými změnami.

Problémy se stálým bydlením

Potíže s bydlením pozorujeme u 3 klientů ze 4. Marta po svém propuštění z VTOS zamířila rovnou do azylového domu, kde nebyla spokojená a raději se uchýlila k přespávání po známých. Jednu dobu dokonce bydlela v odstaveném autě, což bylo vzhledem k jejímu vysokému věku dlouhodobě neudržitelné. V současné době bydlí v nedostatečně zateplené chatce, kde chybí sociální zařízení. To je pro ženu v jejím věku taktéž velmi nevyhovující.

Lukáš má problémy s bydlením ze všech klientů nejvýznamnější. Absence stálého zázemí ovlivňuje celý jeho život, což je pochopitelné. Život na ulici má za následek problémy s plněním uloženého trestu i problémy s financemi. Kvůli absenci soukromí mu byl několikrát

ve spánku odcizen telefon, kde měl zapsané termíny konzultací na středisku PMS a termíny, kdy se má dostavit na úřad práce, odkud byl kvůli nedostavení se vyloučen. Kvůli tomu neměl nárok na dávky, na které by za normálních okolností nárok měl. Taktéž mu byly odcizeny pracovní věci, bez kterých nemohl vykonávat zaměstnání. Na zajištění si důstojného a stálého bydlení bohužel nemá finanční prostředky.

Lucie se s problematikou bydlení potýkala také. Po propuštění z VTOS bydlela u své matky, která ji ale zanedlouho vyhodila. Nějakou dobu bydlela u kamarádky, která ji ale posléze obvinila z krádeže, a tak se Lucie ocitla na ulici a přespávala v lese ve stanu. Díky její pevné vůli se ale brzy postavila zpět na nohy a našla si levné bydlení na ubytovně. Tam strávila poměrně dlouhou dobu i se svým synem, než se osamostatnil a Lucie se odstěhovala do malého rodinného domku se svým partnerem.

Zadlužení

Se zadlužením se potýkají 2 klienti ze 4. Lukáš dluží na sociálním a zdravotním pojištění, na pokutách od dopravního podniku, a nemá uhrazeny ani náklady na trestní řízení ani náhradu škody. Vzhledem k vysokému zadlužení a absenci zaměstnání se mu pravděpodobně ani jedna z uvedených pohledávek v nejbližší době nepodaří uhradit. Z registru úřadu práce byl odejmut, tudíž nemá nárok na žádné příspěvky, které by jeho komplikovanou situaci mohly alespoň malou měrou utěšit.

Lucie zdědila vysoké dluhy po prarodičích a sama dluží vysoké částky dopravnímu podniku. Uvádí, že její dluhy činí dohromady okolo 5 milionů Kč. Nicméně se snaží svou situace aktivně řešit – spolupracuje s neziskovým sektorem a je registrovaná na úřadu práce, od kterého čerpá doplatek na bydlení a příspěvky hmotné nouze.

Problémy s plněním probačního dohledu

Problémy s docházkou na středisko PMS pozorujeme pouze u Lukáše. Jak je již výše zmíněno, důvodem je zejména absence bydlení a velmi hektický život bez jakýchkoli jistot. I

tak je ale vztah mezi ním a probačním úředníkem velmi vřelý. Pracovník PMS pro něj má velké pochopení a aktivně se snaží s Lukášem jeho nepříznivou situaci řešit.

Problémy s plněním uložených omezení, podmínek a povinností

Potíže s plněním uložených omezení, podmínek a povinností, jako je zdržování se požívání alkoholu či OPL nebo povinnost nahradit způsobenou škodu, pozorujeme u všech 4 klientů.

Martě byla společně s probačním dohledem uložena povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů. Z tohoto důvodu je při každé návštěvě střediska testována na přítomnost alkoholu v dechu. Test vždy vyšel negativní. Klientka nicméně otevřeně přiznává, že si doma alkohol dá, a to ve formě piva či vína.

Otakar se dopustil maření uloženého trestu v podobě zákazu řízení motorových vozidel, a to hned dvakrát. Poprvé mu kvůli tomu byla prodloužena zkušební doba o dalších 18 měsíců, podruhé už byl soud přísnější a Otakar odešel s nepodmíněným trestem odnětí svobody v trvání 2 let.

Lukášovi byla spolu s probačním dohledem uložena povinnost nahradit způsobenou škodu. To ale vzhledem k jeho neuspokojivé finanční situaci nedokáže zrealizovat.

Lucie se dopustila dvakrát porušení podmíněného trestu odnětí svobody. V prvním případě ji za to soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 3 let, podruhé v délce 10 měsíců. Klientka měla také problémy s vykonáním trestu OPP, který ji byl vyměřen v rozsahu 200 hodin. Z nich ale Lucie odpracovala jen 103 hodin, a tak ji byl trest opět přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody, a to v délce 97 dnů.

12. Diskuse

Na základě popsaných kazuistik jsem došla k závěru, že se většina klientů potýká nebo v minulosti potýkala se závislostí, ať už na alkoholu či OPL. To koresponduje i s mým pozorováním na stáži ve středisku PMS, kde jsem během 3 měsíců měla možnost poznat spoustu klientů, a těch, kteří negovali požívání výše zmíněných látek bylo opravdu poskrovnu. Lze konstatovat, že užívání OPL či alkoholu má souvislost i s pácháním trestné činnosti – ať už ve způsobu změněného vědomí či potřeby obstarat si finanční prostředky k jejich užití. Tato skutečnost se objevila u všech 3 klientů, kteří závislost přiznávají.

U klientů se taktéž často objevují narušené vztahy s rodinou i sociálním okolím. Domnívám se, že tyto nefunkční vztahy souvisí taktéž s užíváním návykových látek, jelikož je prokázáno, že při vzniku závislosti dochází také ke změnám osobnostního charakteru až k rozpadu osobnosti, kdy jedinec přestane mít o své okolí zájem. Pokud zároveň jedinec pochází z rodinného prostředí, ve kterém například jeden z rodičů trpí závislostí, může se tato skutečnost stát živnou půdou pro vznik závislosti i u jeho potomka (Hajný, 2015). To, z jakého rodinného prostředí klienti pocházejí bylo velmi obtížné zjistit, neboť to většinou nebylo předmětem konzultací, a tudíž se tyto informace neobjevují ani ve spisové dokumentaci.

Poměrně častým problémem, který se u klientů PMS vyskytuje, je problém se zaměstnáním. Důvodů pro to, si zaměstnání nepodařit udržet nebo dokonce nemožnost ho nalézt, je mnoho. U klientů, jejichž příběhy popisuji v kazuistikách, to bylo nejčastěji z důvodu absence bydlení, jelikož skloubit práci s nemožností se dostatečně vyspat nebo provést hygienu, je obtížné, a pro většinu z nás i nepředstavitelné. U ostatních klientů, které jsem měla možnost poznat během stáže, to bylo také často z důvodu záznamu v trestním rejstříku. Klienti, kteří z důvodu vysokého zadlužení byli „nuceni“ pracovat bez smlouvy, také často nedostali za vykonanou práci zapláceno, což mohlo významnou měrou snižovat jejich motivaci.

S tím souvisí i další kategorie, a to problematika bydlení. Problémy spojené s bydlením zažilo či zažívají 3 klienti ze 4. Důvodem mohou být ztížené podmínky po propuštění z VTOS, kdy byl člověk dlouho odtržen od svého sociálního okolí a lidově řečeno „nemá kam jít“. Pokud se klient zároveň potýká i s finančními problémy, nalézt vhodné ubytování je o to obtížnější.

Během stáže jsem si všimla i přinejmenším nemorálních praktik provozovatelů ubytoven. Ti dávají nocležníkům možnost zaplatit si ubytování jen na jednu noc, jehož cena se většinou pohybuje okolo 300 Kč za noc. To se při jednorázové platbě nezdá jako závratná částka, ale dlouhodobě to vydá na celkem vysokou sumu. Klienti také často zmiňovali, že bydlení na ubytovně jim nevyhovuje, jelikož se v ní nacházejí lidé z kriminálního či drogového prostředí, od kterých by se raději distancovali, jelikož si jsou vědomi, jaké dopady by na ně mohlo mít porušení podmíněného trestu.

Co považuji za velmi pozitivní skutečnost, je to, že klienti ve 3 případech ze 4 přistupují k probačnímu dohledu a závazků z něho plynoucích velice zodpovědně. Z domluvených konzultací se řádně omlouvají, pokud se na ně ze závažných důvodů nemohou dostavit. Zároveň mají s probačním úředníkem vlídný vztah a vždy mi osobně přišlo, že si uvědomují, jak jim probační dohled může pomoci se zvládnutím obtížných situací, které v jejich životě nastaly. Mnohem větší potíže jim činí plnění povinností uložených soudem – u klientů v této práci se jedná o porušování zákazu požívání alkoholických nápojů, u druhého klienta pak nemožnost uhradit způsobenou majetkovou škodu. Zároveň se u dalších dvou klientů objevily potíže s vykonáním trestu OPP a docházelo i k opakovanému maření výkonu úředního rozhodnutí, což mělo za následek přeměny podmíněných trestů odnětí svobody v tresty nepodmíněné.

Na základě zjištěného se domnívám, že hlavním nepřítelem jsou drogy a alkohol. Jejich užívání má často za následek ať už samotné spáchání trestného činu, tak ztrátu bydlení, zaměstnání či zřetření rodinných a sociálních kontaktů. Gabrhelíková (2015) rovněž uvádí, že užívání návykových látek má příčinnou souvislost s páchaním trestné činnosti. Může se jednat například o psychofarmakologicky podmíněnou trestnou činnost, kdy u pachatele dojde vlivem účinků OPL ke změnám vědomí, které mohou vést k agresivnímu jednání. Dalším typem je pak ekonomicky motivovaná trestná činnost, kdy se pachatel dostává do konfliktu se zákonem za účelem opatření si finančních prostředků ke koupi návykové látky. Rozsah a intenzitu trestného činu pak velmi ovlivňuje to, v jaké fázi závislosti se pachatel nachází (tamtéž). Oba tyto druhy trestné činnosti související s drogami se objevují i u klientů, jejichž příběhy popisují v kazuistikách. U Marty se jednalo o psychofarmakologicky podmíněnou

trestnou činnost, kdy pod vlivem alkoholu bodla svého partnera nožem. Otakar porušoval zákaz řízení motorových vozidel taktéž pod vlivem alkoholu. U Lukáše pozorujeme oba typy trestné činnosti – trestné činy výtržnictví a poškození cizí věci spáchal pod vlivem pervitinu, které změnilo jeho uvažování, a trestný čin krádeže vloupáním pak spáchal za účelem obstarání si financí. Lucie byla mnohokrát souzena za majetkovou trestnou činnost a jak sama přiznává, vždy se tak dělo kvůli nedostatku finančních prostředků ke koupi drog.

12.1 Limity výzkumu

Klientela PMS je velmi pestrá a 4 popsaní klienti nemohou v žádném případě tvořit reprezentativní vzorek. Je pravdou, že většina z těch, které jsem během stáže poznala, se potýkala s podobnými problémy, ale setkala jsem se i s těmi, kteří žádný takový problém nevykazovali. Během stáže jsem se setkala s klientem, který měl vysokoškolský titul, tudíž mu nalézt pracovní uplatnění a zajistit si slušný příjem nečinilo žádný problém. Také jsem poznala i velmi zajímavého klienta, který byl už na první pohled velmi zajištěný. Byl odsouzen za hospodářskou kriminalitu, jejíž částka se pohybovala v řádech desítek milionů korun. Tento klient zcela jistě pocházel z diametrálně odlišné sociální vrstvy než většina klientů PMS.

I přesto věřím, že výsledky, které má práce přinesla, mohou posloužit jako zajímavý náhled do sociální bubliny lidí, se kterými nepřicházíme tak často do kontaktu. Zároveň nám tyto příběhy mohou pomoci pochopit příčiny určitého chování a blíže poznat výše popsané sociální jevy.

Závěr

Myšlenka a koncept restorativní justice dává našemu trestnímu řádu nové a dle mého názoru pokrokovější metody, jak řešit a hledat spravedlnost. Byť náš trestní zákoník nevyužívá všechny restorativní prvky, i tak se díky postupnému uplatňování tohoto směru zvyšuje naděje na resocializaci odsouzených a taktéž se v mnohem větší míře berou v potaz potřeby obětí trestných činů.

Z restorativního konceptu řešení trestných činů pak vychází instituce PMS, která nedávno oslavila své 20. výročí. Za tu dobu prošlo jejími „branami“ mnoho klientů. Jsem přesvědčena, že cíle a poslání, které si tato instituce stanovila, plní na výbornou. V současné době probíhá poměrně nový projekt zvaný *Zpátky do života*, který se prostřednictvím Probačního domu snaží pomoci čerstvě propuštěným klientům z VTOS pomalu zařadit zpět do běžné společnosti.

V kapitole číslo 3 se věnuji dvěma vybraným alternativním trestům, a to trestu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení. Oba tyto tresty velkou měrou přispívají k opětovné reintegraci pachatele a také ve velké míře ulevují přeplněným věznicím. U každého trestu zmiňuji i jeho nedostatky – u trestu obecně prospěšných prací jsou to zejména zbytečně vysoké hodinové dotace, které se mnohdy míjejí účinkem. U trestu domácího vězení je to pak jeho (zatím) nevyužití potenciál, což se doufám v následujících letech změní.

V poslední kapitole teoretické části je pak věnována pozornost obětem trestných činů. Novelizace trestního zákoníku a zákon z roku 2013 o obětech trestných činů jim rozšiřuje práva a také zdůrazňuje potřebu jednat s oběti s respektem a úctou. Skutečnost, že si zákonodárci začali všimnout jejich nespravedlivého postavení v trestním řízení, je velmi pozitivní. V této kapitole se také snažím čtenářům více přiblížit spolupráci PMS s neziskovým sektorem v péči o oběti a stručně popisuji proces viktimizace, který by dle mého názoru měl znát každý, kdo se o postpenitenciární péči zajímá.

V praktické části jsem se pokusila prostřednictvím 4 kazuistik nalézt problémy, se kterými se nejčastěji setkávají klienti-pachatelé PMS. Na základě těchto kazuistik bylo zjištěno, že primárním spouštěčem většiny problémů je užívání drog a alkoholu. Častým jevem byly také

problémy spojené s bydlením a zaměstnáním, a potíže s plněním některých uložených trestů a povinností.

Závěrem chci dodat, že hlavním důvodem, proč jsem si zvolila téma restorativní justice a instituce Probační a mediační služby je ten, že bych ráda v budoucnu našla pracovní uplatnění v postpenitenciární oblasti. Stáž na středisku PMS a psaní této práce mě v tomto mém úmyslu jen utvrdilo.

Seznam použité literatury

MONOGRAFIE A ODBORNÉ ČLÁNKY

1. BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ L. a HORÁČEK, T. 2016. *Rukověť mediátora aneb Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer.
2. DANDURAND, Y., VOGT A. eds. 2020 *UNDOC Handbook on restorative justice programmes – second edition*. Vídeň: United Nations.
3. ČÍRTKOVÁ, L. 2014. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál.
4. GABRHELÍKOVÁ, P. 2015. Uživatelé návykových látek a trestná činnost související s drogami. In: KALINA, K. a kol. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada.
5. GŘIVNA, T., SCHEINOST M., ZOUBKOVÁ I. a kol. 2019. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer.
6. HAJNÝ, M. 2015. Psychologické, vývojové a rodinné faktory vzniku a udržování závislosti. In: KALINA, K. a kol. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada.
7. KALINA, K. a kol. 2015. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada.
8. KARABEC, Z a NAVRÁTILOVÁ, J. 2019. Penologie. In: GŘIVNA, T., SCHEINOST M., ZOUBKOVÁ I. a kol. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer.
9. KRACÍK, M. 2010. Restorativní justice a její programy. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
10. KRACÍK, M. 2010. Mediace mezi obětí a pachatelem. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
11. KUBÁTOVÁ, H. a MALACKA, M. 2020. Výkon činnosti mediátora z pohledu zapsaných mediátorů. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 2020, č. 3, s. 469-504.
12. MATOUŠKOVÁ, A. 2010. Parole. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
13. MASOPUST ŠÁCHOVÁ, P. 2016. Alternativní neznamená restorativní aneb O co restorativní justici vlastně jde? (Zaměřeno na aktuální otázky české sankční politiky). *Trestněprávní revue*, roč. 2016, č. 11-12, s. 258-272.
14. MOUDRÝ, P. 2021. Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část. *Trestněprávní revue*, roč. 2021, č. 4, s. 205-229.

15. MUSIL, J. 2019. Oběť trestného činu. In: GŘIVNA, T., SCHEINOST M., ZOUBKOVÁ I. a kol. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer.
16. ROZUM, J., KOTULAN P. a TOMÁŠEK, J. 2008. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
17. ŠÁMAL, P. a VÁLKOVÁ, H. 2012. K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Trestněprávní revue*, roč. 2012, č. 11-12, s. 249-265.
18. ŠTERN P. 2010. Vývoj a společenský kontext vzniku probace a mediace v České republice. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
19. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
20. TALANDOVÁ, J. 2010. Obecně prospěšné práce. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
21. TESAŘ, P. 2010. Probační dohled. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
22. TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ S. a SCHEINOST M. 2016. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
23. TOMÁŠEK J., DIBLÍKOVÁ S. a SCHEINOST M. 2017. Účinnost probace z hlediska recidivy odsouzených. *Trestněprávní revue*, roč. 2017, č. 2, s. 47-58.
24. TOMIKOVÁ, L. a ŠTERN, P. 2010. Práce s oběťmi trestných činů. In: ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. a DOUBRAVOVÁ, D., eds. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál.
25. VELIKOVSKÁ, M. 2016. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada.
26. VETEŠKA, J. 2015. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer.
27. ZEHR, H. 2003. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici.

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY

28. BENDER, J. 1986. Part 1: Reconciliation Begins in Canada. *MCC Newsletter*, roč. 1986, č. 16. [online]. [cit. 08.04.2023]. Adapted for web by BUHLER, R. Dostupné z: <https://mcc.org/centennial/100-stories/birthplace-restorative-justice>
29. ČTK. 2023. *O dodávání elektronických náramků pro domácí vězně usiluje jeden zájemce*. [online]. [cit. 17.04.2023]. Dostupné z: <https://www.ceska->

justice.cz/2023/04/o-dodavani-elektronickyh-naramku-pro-domaci-vezne-usiluje-jeden-zajemce/

30. Probační a mediační služba. 2021. *Pravidla a standardy probační a mediační činnosti*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2021.pdf
31. Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf
32. Ministerstvo spravedlnosti. 2017. *Alternativní tresty*. [online]. [cit. 12.04.2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace>
33. Ministerstvo spravedlnosti, 2017. *Elektronický monitorovací systém*. [online]. [cit. 18.04.2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/elektronicky-monitorovaci-system>

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Seznam grafů

Graf č. 1 – Různé prvky probace a jejich důležitost pro klienty

TOMÁŠEK J., DIBLÍKOVÁ S. a SCHEINOST M. 2017. Účinnost probace z hlediska recidivy odsouzených. *Trestněprávní revue*, roč. 2017, č. 2, s. 47-58.

Graf č. 2 – Struktura trestné činnosti u podmíněně odsouzených s dohledem za rok 2022

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 3 – Struktura trestné činnosti u podmíněně propuštěných s dohledem za rok 2022

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 4 – Počet mediací u dospělých a mládeže

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 5 – Struktura případů, u kterých proběhla v roce 2022 mediace

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 6 – Počet nových případů obecně prospěšných prací

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 7 – Struktura trestné činnosti u obecně prospěšných prací za rok 2022

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 8 – Počet nových případů trestu domácího vězení

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Graf č. 9 – Struktura trestné činnosti u trestu domácího vězení za rok 2022

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Počty nových dohledů

Probační a mediační služba. 2023. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022*. [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf

Tabulka č. 2 – Výstupy fází mediace

BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ L. a HORÁČEK, T. 2016. *Rukověť mediátora aneb Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer.

Tabulka č. 3 – Příčiny recidivy u podmíněně propuštěných

ROZUM, J., KOTULAN P. a TOMÁŠEK, J. 2008. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Tabulka č. 4 – Vytvořené kategorie z jednotlivých kazuistik